Аналітично-інформаційна довідка з питань охорони культурної та археологічної спадщини на тимчасово окупованій території України в Криму

Політику в сфері охорони культурної та археологічної спадщини на тимчасово окупованій території України в Криму (далі – ТОТ України в Криму) з боку окупаційної влади реалізують так звані “міністерство культури Республіки Крим” (на мові оригіналу “министерство культуры Республики Крым”) та “державний комітет з охорони культурної спадщини Республіки Крим” (на мові оригіналу “государственный комитет по охране культурного наследия Республики Крым”).

Так зване “міністерство культури Республіки Крим” (м.Сімферополь, проспект Кірова, 13) є виконавчим органом “державної влади РК”, що проводить “державну політику” і здійснює функції з “нормативно-правового регулювання”, “контролю” у сфері культури та мистецтва, музейної і бібліотечної справи, релігій, здійснює міжгалузеве управління у встановлених сферах діяльності, а також координує у визначених випадках діяльність інших “виконавчих органів державної влади” окупованого Криму. “Міністр культури РК” – Новосельська Віра (Арина) Вадимівна. “Перший заступник міністра” – Манежина Тетяна Анатоліївна, “заступник міністра” – Заатов Ісмет Аблятифович, “заступник міністра – начальник управління планування і фінансів” – Меметова Лілія Едуардівна.

Так званий “державний комітет з охорони культурної спадщини Республіки Крим” (м.Сімферополь, вул. Гоголя, 14) є “виконавчим органом державної влади” окупованого Криму, який “уповноважений в галузі збереження, використання, популяризації та державної охорони об’єктів культурної спадщини”. “Голова комітету” – Єфімов Сергій Олексійович. “Перший заступник голови комітету” – Діденко Олександр Євгенович, “заступник голови” – Зарубін В’ячеслав Георгійович, “застуник голови комітету-завідувач архітектурно-реставраційним відділом” – Жаворонков Олександр Валентинович.

Після анексії півострова на ТОТ України в Криму розпочалося впровадження російського законодавства і норм у сфері охорони культурної та археологічної спадщини. Вказані установи у своїй діяльності керуються законодавством РФ, так званої “Республіки Крим”, власними нормативно-правовими актами.

Мережа установ культури на ТОТ України в Криму включає:

№ з/п	Назва установи	Адреса розташування установи
1.	Севастопольський академічний руський драматичний театр ім. Луначарського	м.Севастополь, пл. Нахімова, 6, тел.:+7 8692 54-62-26, має так звану “античну філію в Херсонесі”
2.	Севастопольский драматичний театр ЧФ РФ ім. Лавреньова	Матроський клуб ЧФ РФ, м.Севастополь, пл. Ушакова, 1, тел.: +7 (8692) 54-37-33
3.	Севастопольский театр танцю Вадима Єлізарова	м.Севастополь, пр. Нахимова 4 тел.:+7 (8692) 54-76-03
4.	Севастопольский театр для дітей і молоді “На Большой Морской”	м.Севастополь, пр. Гагарина, 16 тел.: +7 (978) 070-60-10, єдиний драмтеатр для дітей і молоді в Криму)
5.	Театр “Психо Дель Арт”	м.Севастополь, Балаклава, набережна Назукіна, тел.: +7 (978) 812 20 67
6.	Ялтинський театр ім. А.П.Чехова	м.Ялта, вул. Єкатерининська, 13, тел.:+7 (654) 23-42-47
7.	Театрально-концертний комплекс “Ювілейний”	м. Ялта, Чорноморський провулок, 2, тел.:+7 (978) 917 70 07
8.	Центр органої музики “Лівадія”	м. Ялта, смт Лівадія, вул. Батуріна, 4 тел.:+7 (3654) 31-25-15
9.	Театр ім. Пушкіна	м.Євпаторія, проспект Леніна, 1, площа Театральна, тел.:+7 (36569) 3-24-90
10.	Дитячий театр “Золотий ключик”	м.Євпаторія, вул. Бартеньова, 1-5

		тел.+7 (36569) 3-25-73
11.	Театр-студія кукол “Маріонетки”	м.Євпаторія, вул. Інтернаціональна, 17, тел.:+7(36569)3-63-79
12.	Театр живих статуй; Театр на ходулях; Театр вогню “Вольфрам”	м.Євпаторія, вул.Революції, 52 тел.:+7(36569)3-04-21
13.	Драматичний театр ім. Пушкіна	м.Керч, вул. Леніна, 46, тел.: +7 (36561) 21364
14.	Літній античний театр “Боспорские агоны”	м.Керч, вул. Набережна 2, кімн. 204 тел.: +7 (36561) 2-82-51
Установи підвідомчі “міністерству культури Республіки Крим”		
15.	Кримський академічний руський драматичний театр ім. М. Горького	м. Сімферополь, вул. Пушкіна, 15 (3652) 27-23-51, gorky-theatre@mail.ru http://www.русскийтеатркрым.рф/
16.	Державний академічний музикальний театр	м. Сімферополь, пр. Кірова, 17 (3652) 25-44-28, kr.muzteatr@mail.ru http://muzteatr.net/
17.	Кримськотатарський державний академічний музикально-драматичний театр	м. Сімферополь, вул. Мендєлєєва, 5/1 (3652) 25-13-85, kirimtatar-teatri@mail.ru http://kirimtatar-teatri.org/
18.	Кримський академічний театр кукол	м. Сімферополь, вул. Горького, 9 (3652) 27-64-31, ktk_simf@mail.ru http://www.puppet-theatre.ru/
19.	Кримська державна філармонія	м. Сімферополь, вул. Пушкіна, 3, (3652) 27-26-59, filarmonial@mail.ru, www.krim-gf.ru
20.	Центр народної творчості	м. Сімферополь, вул. О.Невського, 11а,

		(3652) 27-62-61, nmcki.nt@mail.ru http://cnt-rk.crm.muzkult.ru/
21.	Сімферопольский державний цирк ім. Б.Тезікова	м. Сімферополь, вул. Горького, 3 (3652) 27-20-05, info@circtezikova.com www.circtezikova.ru
22.	Кримський кіномедіацентр	м. Сімферополь, вул. Крилова, 37, (3652) 27-53-57, rk.kinomedia@mail.ru киномедиацентр.рф
23.	Кіностудія “Ялта-фільм”	м. Ялта, вул. Севастопольська, 4, +7 978 109 76 01, yalta-film@mail.ru

На ТОТ України в Криму обраховано бібліотечних установ – 663 одиниці, з них 4 “республіканські”

№ з/п	Назва установи	Адреса розташування установи
1.	Кримська республіканська універсальна наукова бібліотека ім.І.Я.Франко	м. Сімферополь, вул. Набережна ім. 60-років СРСР, 29а, (3652) 60-86-44, franco@crimealib.ru, http://franco.crimealib.ru/
2.	Республіканська кримськотатарська бібліотека ім. І.Гаспринського	м. Сімферополь, вул. Самокіша, 8, (3652) 24-95-60, mail@gasprinskylibrary.ru, http://gasprinskylibrary.ru/ru/
3.	Кримська республіканська бібліотека для молоді	м. Сімферополь, вул. Кечкеметська, 94А, (3652) 22-86-95, info@krbm.ru, http://www.krbm.ru/

4.	Кримська республіканська дитяча бібліотека ім. В.Н.Орлова	м. Сімферополь, вул. Тургенєва, 16, (3652) 27-55-57, info@orlovka.org.ru, http://orlovka.org.ru/

Музейних установ на ТОТ України в Криму – 35 одиниць, з них “республіканських” – 15 одниціць: 8 музеїв-заповідників, 7 музеїв, а саме:

№ з/п	Назва установи	Адреса розташування установи
1.	Алупкінський палац-парковий музей-заповідник	м. Алупка, вул. Дворцовське шосе, 18 (3654) 72-29-51, direction@worontsovpalace.org http://worontsovpalace.org/
2.	Бахчисарайський історико-культурний та археологічний музей-заповідник	м. Бахчисарай, вул. Річкова, 133, (36554) 5-08-05, handvorec@mail.ru http://handvorec.ru
3.	Східно-Кримський історико-культурний музей-заповідник	м. Керч, вул. Свердлова, 7, (36561) 2-04-75, arhmuseum1826@yandex.ru http://www.kerchmuseum.ru
4.	Історико-культурний, меморіальний музей-заповідник “Кіммерія М.А.Волошина”	м. Феодосія, вул. Коробкова, 13 (36562) 3-30-29, feo-muzeum@mail.ru http://киммерия-волошина.рф/
5.	Історико-археологічний музей-заповідник “Калос-Лімен”	смт Чорноморське, вул. Революції, 8, (36558) 2-01-20, mus-chern@mail.ru http://kaloslimen.org/
6.	Центральний музей Тавриди	м. Сімферополь, вул. Гоголя, 14, (3652) 25-25-11, muztavr.m@yandex.ru, http://tavrida-museum.ru

7.	Кримський етнографічний музей	м. Сімферополь, вул. Пушкіна, 18, (3652) 25-52-23, kemrk1992@yandex.ru http://kruem.com
8.	Кримський літературно-художній меморіальний музей-заповідник	м. Ялта, вул. Кірова, 112, (3654) 39-49-47, info@chekhov-yalta.org, http://www.chekhov-yalta.org, http://gurzufmuseum.com/
9.	Лівадійський палац-музей	м. Ялта, смт Лівадія, вул. Батуріна, 44а, (3654) 31-55-79, livadia-palace@mail.ru, http://ливадийский-дворец.рф
10.	Кримськотатарський музей культурно-історичної спадщини	м. Сімферополь, вул. Чехова, 17, (3652) 54-47-37, info@krtmuseum.ru, http://krtmuseum.ru/
11.	Сімферопольський художній музей	м. Сімферополь, вул. Довгоруківська, 35, (3652) 27-54-04, simhm@mail.ru, http://simhm.ru
12.	Палац-замок “Ластівкове гніздо”	м. Ялта, смт Гаспра, Алупкінське шосе, 9а, lastochkino.gnezdo@list.ru, http://lasto4kinognezdo.ru
13.	Історико-археологічний музей-заповідник “Неаполь-Скіфський”	м. Сімферополь, вул. Археологічна, 1, skilur46@mail.ru, http://neapolis-scythian.com/
14.	Музей-заповідник “Судакська фортеця”	м. Судак, вул. Генуезька фортеця, 1, (36566) 3-16-06, sudak.fortress@yandex.ru, http://sudak-museum.ru/
15.	Алуштинський літературно-меморіальний музей С.Н.Сергеєва-Ценського	м. Алушта, вул. Сергеєва-Ценського, 5, (36560) 2-21-08, museum.tsenskogo@mail.ru, http://alushta-museum.ru

За заявою так званого “першого заступника міністра культури РК” Тетяни Манежиної, з початку 2018 р. музейні установи окупованого Криму відвідало

понад 3 млн. осіб. При цьому кримські музеї отримали прибуток у 410 млн. рублів, що на 25% більше ніж у 2017 році. Одним з самих прибуткових музеї став Алупкінський палац-парковий музей-заповідник (120 млн. рублів).

Установи освіти підвідомчі “міністерству культури Республіки Крим”

№ з/п	Назва установи	Адреса розташування установи
1.	Сімферопольське музичне училище ім. П.І. Чайковського	м. Сімферополь, вул. Набережна, 31, (3652) 25-65-25, tchaikovskymc@yandex.ru http://smuimpich.ru/index.php
2.	Кримське художнє училище ім. Н.С. Самокіша	м. Сімферополь, вул. Тамбовська, 32, (3652) 44-36-80, samokish@yandex.ru, http://samokish.narod.ru
3.	Кримський університет культури, мистецтв і туризму	м. Сімферополь, вул. Київська, 39, (3652) 27-64-58, kukiit2005@gmail.com, http://kukiit.ru/

Підвідомчі установи так званого “державного комітету з охорони культурної спадщини Республіки Крим” включають:

№ з/п	Назва установи	Адреса розташування установи
1.	Чорноморський центр підводних досліджень	м. Сімферополь, вул. Київська, 81, (3652) 62-13-61, 4cpi@mail.ru
2.	Науково-дослідний центр кримоведення та охорони культурної спадщини РК	м. Сімферополь, вул. Гоголя, 14, к.16, crimeacentr@yandex.ru
3.	“Державна казенна установа “Крымнаследие”	м. Сімферополь, вул. Гоголя, 14, +7(978) 979 57 45, krymnasledie@yandex.ru

Конкретні заходи та їх безпосередня реалізація в рамках так званої “державної політики в сфері культури та збереження культурної спадщини” визначені “державною програмою Республіки Крим “Розвиток культури, архівної справи і збереження об’єктів культурної спадщини Республіки Крим” на 2017-2020 роки”, яка “затверджена” постановою так званої “ради міністрів Республіки Крим” від 31 січня 2017 р. № 28 (зі змінами згідно з постановою від 20 вересня 2018 р. № 461).

Згідно паспорту “програми” загальні обсяги її фінансування за період з 2017 по 2020 роки становитимуть 13 604 625, 97705 тис. рублів за рахунок федерального та “республіканського бюджетів”, а саме (у тис. рублів):

Рік	Всього	Федеральний бюджет	“Республіканський бюджет”
2017	2360580,07572	662568,31600	1698011,75972
2018	3322017,56757	1371826,20000	1950191,36757
2019	4687498,88891	2616400,60000	2071098,28891
2020	3234529,44485	1344318,20000	1890211,24485

Основною частиною “державної програми” є “підпрограма 1”, виконавцем якої є так зване “міністерство культури Республіки Крим”. Офіційна мета “підпрограми 1” – “розвиток культурного потенціалу Республіки Крим”. Визначені завдання: “задоволення культурних та інформаційних потреб всіх шарів населення”; “збереження і популяризація культурної спадщини, підтримка і розвиток всіх видів і жанрів мистецтв”; “поліпшення матеріально-технічної бази закладів культури”. Загальні обсяги фінансування заходів за “підпрограмою 1” за період з 2017 по 2020 роки становлять 9 075 990,72405 тис. рублів, а саме (тис. рублів):

Рік	Всього	Федеральний бюджет	“Республіканський бюджет”
2017	1716334,10172	181606,10000	1534728,00172
2018	2132289,51357	461259,80000	1671029,71357
2019	3037045,35791	1339334,80000	1697710,55791

2020	2190321,75085	533492,30000	1656829,45085

В рамках вказаної “програми” також передбачено “підпрограму 2”, яка безпосередньо стосується збереження об’єктів культурної спадщини. Безпосереднім її виконавцем визначено “державний комітет з охорони культурної спадщини Республіки Крим”.

“Підпрограмою 2” визначено такі цілі:

- збільшення кількості об’єктів культурної спадщини, що знаходяться у доброму та задовільному стані;

- формування “єдиного державного реєстру” культурної спадщини (пам’ятників історії та культури) “народів РФ”, об’єктів культурної спадщини так званої “Республіки Крим”;

- виведення об’єктів культурної спадщини з аварійного стану;

- створення бази актуальних відомостей про стан і використання об’єктів культурної спадщини з метою визначення заходів із забезпечення їх збереження;

- збереження особливостей об’єктів культурної спадщини, що стали підставою для включення їх до “реєстру”;

- збереження історичного і природного середовища об’єктів культурної спадщини, умов їх візуального сприйняття.

“Підпрограма 2” визначає 3 основні заходи для реалізації протягом визначеного терміну дії “програми”, а саме:

1. Збереження історико-культурної спадщини “Респуліки Крим”;

2. Розробка проектів зон хорони об’єктів культурної спадщини “Респуліки Крим”;

3. Програма комплексного дослідження і обліку об’єктів археологічної спадщини, розташованих на території “Республіки Крим”.

Обсяг фінансування “Підпрограми 2” становить 3944870,97800 тис. рублів, у тому числі по рокам (у тис. рублів):

Рік	Всього	Федеральний бюджет	“Республіканський бюджет”
2017	539163,85600	480962,21600	58201,64000
2018	1029415,81900	910566,40000	118849,41900

2019	1430034,47000	1277065,80000	152968,67000
2020	946256,83300	810825,90000	135430,93300

Кількість об’єктів культурної спадщини, на яких мали бути виконані науково-дослідні, протиаварійні та ремонтно-відновлювальні роботи протягом визначених термінів: 2017 рік – 20, 2018 рік – 2, 2019 рік – 3, 2020 рік – 6.

Питання “збереження” культурної спадщини так звана “влада Криму” реалізує шляхом отримання фінансування з федерального бюджету. Найбільш коштовні тендери виграють, як правило, одні й ті ж підприємства, у тому числі й ті, що не спеціалізуються на діяльності з відновлення пам’яток архітектури.

Окремі пам’ятки історії та культури Криму наразі мають наступний стан

Мітрідатські сходи

Мітрідатські сходи з 2015 року перебувають в аварійному стані. На його відновлення планується виділити 267,5 млн. рублів. Перший тендер на суму 101,5 млн. рублів виграло ТОВ “Меандр” (м. Санкт-Петербург), яке спеціалізується на зносі та будівництві споруд. Вказане підприємство мало реставрувати Великі Мітрідатські сходи, облаштувати ділянки схилу гори Мітрідат, організувати оглядовий майданчик на її верхівці, відновити музей стародавніх експонатів, тощо. На початку 2018 року зі сходів зняли плитку з пошкодженням прольотів з місцевого каменю. У грудні 2017 року ТОВ “Меандр” отримала ще 166 млн. рублів на зміцнення схилів гори. А в липні 2018 року вона претендувала ще на 125,5 млн. рублів, але тендер не виграла через його скасування. У вересні так званий “уряд Криму” заявив про розтрату 167 млн. рублів під час реконструкції Мітрідатських сходів.

Сімферопольська кенаса

У вересні 2018 р. “державною казенною установою “Крымнаследие” проведено тендер щодо реалізації проекту збереження об’кта культурної спадщини “Кенаса, кінець XIX – початок XX сторіч” вартістю 14,1 млн. рублів, яке виграло ТОВ “Атта Групп”. За вказані кошти підприємство мало розробити науково-проектну документацію, отримати державну експертизу та інші узгодження, проконтролювати виконання робіт. На теперішній час будівля кенаси перебуває в аварійному стані та потребує капітального ремонту. Передбачається, що після відновлення вона буде використовуватися в якості релігійного об’єкту та буде передана громаді кримських караїмів.

“Будинок Айвазовського”

У вересні 2018 року тендер на обстеження, дослідницькі роботи та оцінку вартості робіт зі збереження об’єкту культурної спадщини “Будинок, в якому проживав художник Ілля Айвазовський” виграло ТОВ “Кирамет” – субпідрядник “реставрації Ханського палацу”. Підприємство отримає за визначені роботи 10,6 млн. рублів.

“Будинок кримського уряду”

У жовтні 2018 року у “департаменті капітального будівництва адміністрації м. Сімферополь” визначили підрядника для проведення проектно-досліддних робіт на об’єкті “Будинок житловий кримського уряду” (м. Сімферополь, вул. Жуковського), де розташовані музична школа № 2 та “Кримська спілка дизайнерів”. Підрядником виконання робіт стало ТОВ “Стройсервис” (Омська область, РФ), яке спеціалізується на будівництві споруд, автомобільних та залізничних шляхів, а не пам’яток архітектури. Вартість робіт становить 9,6 млн. рублів. Після обстеження планується провести протиаварійні та відновлювальні роботи.

Пам’ятка національного значення “Ханський палац”

Пам’ятка національного значення “Ханський палац” є складовою об’єкта “Історичне середовище столиці кримських ханів в місті Бахчисарай”, який внесений до Попереднього списку всесвітньої спадщини ЮНЕСКО.

Історичний простір міста Бахчисарай, що знаходиться на тимчасово окупованій території України в Криму, являє собою унікальний міський ландшафт, що сформувався внаслідок розвитку культурних традицій кримськотатарського народу. Саме тут у XIV-XVI століттях утворилася столиця Кримського ханства, яка слугувала центром політичного, духовного і культурного життя кримських татар та, в центрі якої, побудований Бахчисарайський ханський палац, котрий на сьогодні є єдиним у світі зразком кримськотатарської палацової архітектури та унікальним палацовим комплексом кола ближньосхідної цивілізації для Європи, а також національною святинею кримськотатарського народу та національною пам’яткою України.

У липні 2016 р. “науково-методична рада держкомітету з охорони культурної спадщини” так званого “уряду” Криму погодила проведення першочергових протиаварійних робіт на кількох історичних об’єктах півострова, зокрема, в Ханському палаці в Бахчисараї.

З відкритих інтернет-джерел стало відомо, що вже у жовтні 2016 р. окупанти почали зносити історичну будівлю в охоронній зоні Ханського палацу в Бахчисараї, а пізніше з'являється інформація про те, що на пам'ятці проводяться масштабні будівельні роботи без дотримання реставраційних норм та правил.

Станом на 09 липня 2018 р. за інформацією Міністерство культури України жодних звернень до України з боку РФ як держави-окупанта (яка, виходячи з положень статті 5 Конвенції про захист культурних цінностей у випадку збройного конфлікту від 1954 р., повинна в тісній співпраці з Україною вживати необхідних заходів для збереження культурних цінностей, розташованих на тимчасово окупованій території України) стосовно отримання дозволу на проведення будь-яких робіт на пам'ятці не здійснювалося, що становить реальну загрозу знищення історичної та культурної цінності цієї пам'ятки та містить ознаки злочину.

За інформацією, яка надходить з Криму, фактично йде мова про руйнування автентичних збережених елементів унікальної споруди. Вже частково втрачено оригінальну покрівлю Великої ханської мечеті. Повністю втрачена унікальна історична технологія укладання "черепиці-татарки" на глину. Черепиця, виготовлена ручним способом, знята, а замість неї покладена сучасна черепиця, вироблена на фабриці в Іспанії, причому закріпили її шурупами. Оригінальна покрівля, яка була об'єктом вивчення етнографів та істориків, знищена. Втрачено декор стелі. Втрачена історична традиція укладання дерев'яного сейсмопоясу. Цю технологію здавна використовували при зведенні схожих будівель: дерево покривали спеціальним глиняним розчином. При сейсмічній активності споруда рухалася як єдине ціле, не давала тріщин, не руйнувалася. У процесі робіт споруджений армований бетонний сейсмопояс, що збільшує навантаження на старі стіни і може призвести до тріщин мечеті. Окупанти називають ці роботи "першочерговими аварійними". Але за змістом це реставраційні роботи, а за технологією – виключно будівельні. Роботи проводять з використанням сучасних матеріалів і технологій, що неприпустимо на пам'ятках XVI-XVIII століть. Саме тому роботи викликали серйозну стурбованість міжнародних організацій. Проект реставрації підготувала фірма "Кірамет" із Сімферополя, генеральний підрядник – московська "Atta-group".

Восени 2017 р. так званий "Комітет з державної реєстрації та кадастру" "Республіки Крим" зареєстрував право власності на 32 об'єкти нерухомості Ханського палацу. Таким чином музей-заповідник повністю перейшов під контроль в "республіканську власність". Серед оформлених палацових об'єктів – пам'ятки світового значення: головний, гаремний, стаєнний, кухонний та

поштовий корпуси, Соколина вежа, Мала Ханська мечеть, 11 нежитлових будівель, три складські приміщення. Щодо подальших планів окупаційної влади пролунала інформація про те, що є наміри розібрати один з мінаретів і звести його заново.

2 листопада 2017 р. Голова Меджлісу кримськотатарського народу Рефат Чубаров у кулуарах 39-ї сесії Генеральної конференції ЮНЕСКО розповів, що під виглядом реставраційних робіт російська влада Криму знищує Ханський палац у Бахчисараї. “Обговорили ситуацію в Криму, зокрема знищення окупантами під виглядом реставраційних робіт Ханського Палацу у Бахчисараї. При цьому, передав пану Міністру комплект фотосвітлин, що свідчать про руйнацію Палацу, які були мені надіслані днями з Криму”, - написав Чубаров.

У грудні 2017 р. на міжнародній конференції “Крим 2014-2017: анексована культура” міністр культури України Євген Нищук заявив, що в окупованому Росією Криму під час так званої реставрації Ханського палацу окупанти по-варварськи знищують пам'ятник, який у 2014 році повинен був бути включений до списку об’єктів всесвітньої культурної спадщини ЮНЕСКО. “Окремо хочу сказати про Бахчисарайський Ханський палац, де проводиться “реставрація” за результатами якої нібито ось-ось з’явиться оновлений палац. Насправді за спиною будуть показуватися фотографії, де практично буде видно підміну всіх понять цивілізованої реставрації”, – сказав Нищук.

20 січня 2018 р. Міністерство закордонних справ України заявило, що Україна закликає ЮНЕСКО вжити заходів для збереження Ханського палацу, який розташований на ТОТ України в Криму в м. Бахчисарай. За інформацією відомства, критична ситуація довкола Ханського палацу в Бахчисараї стала головною темою спеціального засідання Національної комісії України у справах ЮНЕСКО, яке відбулося в Міністерстві закордонних справ 19 січня 2018 р. Учасники засідання констатували, що ситуація у галузі культури на території окупованого Росією Криму викликає “глибоке занепокоєння та обурення діями російської окупаційної влади, яка фактично проводить масовий, добре спланований наступ на унікальний мультикультуралізм на Кримському півострові”. “Про такі агресивні дії яскраво свідчать так звані “реставраційні роботи” на території пам’ятки національного значення України, невід’ємної частини культурної спадщини кримськотатарського народу - Ханського палацу в Бахчисараї, що становлять реальну загрозу знищення історичної та культурної цінності цієї пам’ятки, включеної до Попереднього списку для внесення до Списку всесвітньої спадщини ЮНЕСКО ще в 2003 році”, – сказано в повідомленні.

22 лютого 2018 р. колишній голова комітету АРК у справах міжнаціональних відносин і депортованих громадян, кримський активіст Едем Дудаков, опублікував фотографії і відео, зняті під час проведення першочергових протиаварійних робіт на даху Великої Ханської мечеті в Бахчисараї в 2016 році. За його словами, це доводить, що конструкція даху Хан-Джамі “була в досить міцному стані”. Тоді була встановлена підтримувальна конструкція під одну балку з північного фасаду. “Як бачите, конструкція даху Хан-Джамі в досить міцному стані. Тобто немає необхідності терміново розбирати дах, тим більше взимку”, – написав Дудаков. “Протиаварійні роботи виконуються згідно з виниклими локально-критичними ситуаціями на об’єкті. Їх завдання – консервація об’єкта, просто, не дати розростися проблемі до загрозливої ситуації, до початку реставраційних робіт. Роботи з розділу “Першочергових протиаварійних робіт”, на пам’ятниках, так само ведуть реставратори. Однак проект на ці види попередніх робіт не вимагає “Комплексної державної експертизи”. Для проекту “протиаварійних робіт” достатньо “Акта історико-культурної експертизи”, що складається з групи експертів (не менше трьох осіб). А для визначення достовірності кошторисних витрат, проводиться процедура “закупівля в одного учасника”, – зазначив він. Для досягнення пропагандистського ефекту в Європі і перед виборами, держава Росія фактично санкціонувала той вандалізм, який ми спостерігаємо. Економічний. Підрядник, отримавши 148 млн. рублів в грудні 2017 року за фіктивними актами виконаних робіт, переслідує економічні цілі - просто відпрацьовує вал і освоює гроші. В результаті - Змова. У змові всі сторони процесу: Замовник, Підрядник, Експертна група, Посадові особи заповідника”, – резюмував Дудаков.

6 березня 2018 р. в будівлі французького посольства України у Франції відбувся захід, присвячений стану культурної спадщини в анексованому Криму за участю представників ЮНЕСКО. На ньому з доповіддю про будівельні роботи, що проводяться Росією в Ханському палаці в Бахчисараї виступила колишній керівник Бахчисарайського історико-культурного заповідника Ельміра Аблялімова. На презентації в посольстві були представники секретаріату та центру всесвітньої спадщини ЮНЕСКО, а також представники посольств, постійних представництв країн при ЮНЕСКО. У цей день також відбулася зустріч заступника міністра закордонних справ України Сергія Кислиці та посла України у Франції Олега Шамшура з генеральним директором ЮНЕСКО Одрі Азуле. На зустрічі була присутня і Ельміра Аблялімова, яка повідомила, що “новий генеральний директор ЮНЕСКО Одрі Азуле дуже добре розуміє ситуацію, що склалася, зокрема й щодо Криму. Я сподіваюся, що подібні заходи

допоможуть нам сконцентрувати увагу на проблемі”. Крім того, Аблялімова зустрілася з представниками центру культурної спадщини при ЮНЕСКО, з якими обговорила можливість включення Ханського палацу до Списку об’єктів всесвітньої спадщини ЮНЕСКО.

19 березня 2018 р. біля Посольства Росії в Україні відбувся акція-перформанс проти руйнування Ханського палацу в окупованому Криму.Організаторами акції виступили громадська організація “КримSOS”, Меджліс кримськотатарського народу, “Кримський дім”. “Ретельне приховування російської окупаційної владою всіх обставин, пов’язаних з проведенням робіт на території Ханського палацу, лише зміцнює підозри фахівців у тому, що над унікальним історико-архітектурним пам’ятником кримськотатарського народу нависла реальна загроза знищення”, - йдеться в повідомленні організаторів в Фейсбуці.

18 квітня 2018 р. у Верховній Раді України відбулися парламентські слухання “Стан, проблеми та перспективи охорони культурної спадщини в Україні”, на яких відзначено, що завдяки Міністерству закордонних справ, Міністерству культури, Меджлісу кримськотатарського народу, організації діаспори кримських татар питання врятування історичних споруд комплексу Ханського палацу набуло міжнародного значення. Рекомендацій Виконавчої ради ЮНЕСКО щодо моніторингу ситуації в Автономній Республіці Крим були підтверджені дев’ять разів, що свідчить про послідовність ЮНЕСКО, але немає жодних механізмів, щоб змусити Росію реагувати на всі ті вимоги, що стосуються збереження пам’яток культури і історії в тимчасово окупованому Криму.

У липні 2018 р. спільну заяву щодо охорони пам’ятки національного значення “Ханський палац” зробили Міністерство культури України, Український національний комітет Міжнародної ради з питань пам’яток і визначних місць (УНК ІКОМОС), Міжнародний центр вивчення питань збереження та відновлення культурних цінностей в Україні (ІККРОМ В УКРАЇНІ), в якій рішуче засуджують агресію Російської Федерації проти України, вимагають від Російської Федерації поважати територіальну цілісність і суверенітет України, повернутися до безумовного виконання своїх зобов’язань відповідно до міжнародного права, зупинити будівельні роботи, що проводяться на пам’ятці національного значення “Ханський палац” та вжити необхідних заходів для отримання відповідних дозволів на проведення робіт на цій пам’ятці з дотриманням норм національного та міжнародного законодавства.

Також наголосили на необхідності забезпечення моніторингу стану культурної спадщини на тимчасово окупованій території України та закликали світову спільноту об'єднати зусилля для захисту культурної спадщини України, розташованої на тимчасово окупованій території, включаючи її складову – спадщину кримськотатарського народу – пам'ятку національного значення "Ханський палац", що є складовою об'єкта "Історичне середовище столиці кримських ханів в місті Бахчисарай", який внесений до Попереднього списку всесвітньої спадщини ЮНЕСКО, і якому загрожує тотальне знищення.

9 липня 2018 р. в Міністерстві закордонних справ України відбулося спеціальне засідання Національної комісії України у справах ЮНЕСКО з питання захисту культурних та освітніх потреб постраждалих внаслідок російської агресії на сході України та тимчасової окупації Криму. Учасники засідання констатували серйозне погіршення ситуації у галузі освіти та культури на тимчасово окупованих територіях України. Окрему увагу приділили моніторингу стану об'єктів культурної спадщини на території тимчасово окупованого Криму. Колишній Генеральний директор Бахчисарайського історико-культурного заповідника Ельміра Аблялімова наголосила на реальній загрозі історичній та культурній автентичності Ханського палацу внаслідок незаконних т.зв. "реставраційних робіт" окупаційної влади на цьому об'єкті, який включено до Попереднього списку всесвітньої спадщини ЮНЕСКО.

На конференції ОБСЄ у Варшаві 13 вересня 2018 р., в рамках дискусійної панелі "Порушення прав людини і міжнародні злочини в Криму", кримськотатарські активісти й українські правозахисники розповіли про руйнування Ханського палацу в Бахчисараї. На думку експертів, руйнування Ханського палацу відбувається через ремонтні роботи, організованих окупаційною владою в анексованому Криму. "Ми не можемо негайно зупинити ці роботи, але принаймні зафіксувати юридично незаконні дії російської влади, незаконні дії тих будівельні організацій, які ведуть ці роботи і, фактично, руйнують Ханський палац, я думаю, що це зробити необхідно", - говорить адвокат Микола Полозов.

Згідно з додатком 5-2 "Підпрограми 2" передбачено проведення низки заходів та ремонтно-відновлювальних робіт, зокрема щодо об'єкту "Ханський палац" (м. Бахчисарай, вул. Річкова, 133), а саме:

- розробка документації для проведення першочергових протиаварійних робіт та їх виконання (2017 рік) – 29656,0000 тис. рублів;

- виконання робіт з обстеження технічного стану: 2017 рік – 21364,51600 тис. рублів;

- розробка документації на виконання робіт зі збереження об’єкта “Ханський палац” (Графський корпус, Ханська кухня, Конюшня, Бібліотечний корпус, Соколина вежа, Катерининська миля): 2018 рік – 54673,19500 тис. рублів, 2019 рік – 19489,94000 тис. рублів);

- розробка документації на виконання робіт з ремонтно-ретавраційних робіт по збереженню об’єкта “Ханський палац” (Головний корпус, Набережна з трьома мостами, Гарем): 2018 рік – 49146,02700 тис. рублів, 2019 рік – 21062,58300 тис. рублів);

- розробка документації на виконання робіт зі збереження об’єкта “Ханський палац” (Ханська мечеть, Гробниця “Дюрбе Діляра-Бікеч”, Гробниця “Північне Дюрбе”, Гробниця “Південне Дюрбе”): 2018 рік – 47220,77800 тис. рублів, 2019 рік – 20237,47600 тис. рублів);

- виконання робіт по збереженню об’єкта “Ханський палац”: 2019 рік – 199750,00000 тис. рублів, 2020 рік – 398140,0000 тис. рублів.

Всього передбачено коштів з бюджетів РФ та “Республіки Крим” – 860740,51500 тис. рублів за період з 2017 по 2020 роки.

Тривають судові позови стосовно “Ханського палацу” у неправомірный юрисдикції РФ. У Центральний районний суд Сімферополя подана скарга до так званого “держкомітету з охороникультурної спадщини Республіки Крим” у зв’язку з відмовою в ознайомленні з документами на проведення ремонтно-реставраційних робіт у “Ханському палаці”. Скаргу подали юристи Ліля Гемеджі та Назим Шейхмамбетов. 6 червня 2018 р. у Коптєївський районний суд Москви подано позов до підрядника “реставраційних” робіт на території Ханського палацу – ТОВ “Корпорація АТТА Груп”. Позов подав російський адвокат Микола Полозов за дорученням екс-директора музею “Ханський палац” Ельміри Аблялімової, вимагаючи негайної зупинки всіх робіт на об'єкті і проведення комплексної експертизи. Раніше Микола Полозов подавав позов у кримський суд до субпідрядника “реставраційних” робіт. Однак позов був відхилений.

“Скіфське золото”

Міністерством культури України у 2013 році було погоджено передачу музейних предметів з фондових колекцій кримських музейних установ: Центральний музей Тавриди (132 музейні предмета, 451 одиниць зберігання), Керченський історико-культурний заповідник (190 музейних предметів, 190 одиниць зберігання), Національний заповідник “Херсонес Таврійський” (28 музейних предметів, 28 одиниць зберігання) та Бахчисарайський історико-культурний заповідник (215 музейних предметів, 1442 одиниці зберігання) з

метою експонування на виставці “Крим. Золотий острів у Чорному морі” у Рейнському Крайовому музеї міста Бонн (м. Бонн, Німеччина) з 3 липня 2013 року до 19 січня 2014 року та Музеї Алларда Пірсона– археологічному музеї Амстердамського університету (м. Амстердам, Нідерланди) з 6 лютого 2014 року до 28 травня 2014 року. Термін тимчасової передачі музейних предметів було встановлено з 13 червня 2013 р. по 12 червня 2014 р.

У зв’язку із окупацією Криму музей Алларда Пірсона вступив в переговори з Росією і Україною з приводу долі вивезених цінностей. Київські експонати було відправлено в Україну, а кримська частина колекції стала предметом спору. Росія заявила, що золото має повернутися в рідні музеї незалежно від їхньої державної належності, оскільки контракт на виставку підписувався не між країнами, а між музеями.

Україна вважає, що експонати включено до Музейного фонду України, вони є державною власністю, а тому повинні бути передані Києву.

Музей Алларда Пірсона усунувся від конфлікту. *“Музей вирішив не приймати рішення про те, якій зі сторін слід передати спірні об’єкти. Він виконає рішення кваліфікованого судді чи третейського судді або дочекається угоди між сторонами”,* — говорилося в комюніке Університету Амстердама, якому належить музей. Голландська сторона гарантувала, що до того моменту “спірні предмети будуть зберігатися в безпеці”. У зв’язку з претензіями з боку кримських музеїв керівництво Музею Алларда Пірсона відмовилося повертати Україні експонати виставки “Крим. Золотий острів у Чорному морі”, які були вивезені з України, до моменту винесення компетентним судом відповідного рішення.

Враховуючи ситуацію, яка виникла в Автономній Республіці Крим та той факт, що відповідно до статті 15 Закону України “Про музеї та музейну справу” Музейний фонд України є національним багатством, невід’ємною складовою культурної спадщини України, що охороняється законом, Міністерством культури України було внесено зміни до Положення про Музейний фонд України. Відповідно до пункту 41-1 згаданого Положення, у разі настання обставин непереборної сили або наявності загрози знищення, втрати, пошкодження чи руйнування музейних предметів державної частини Музейного фонду України рішення про їх передачу на постійне або тимчасове зберігання, зміну строку тимчасової передачі або повернення таких предметів, переданих на тимчасове зберігання за межами України з метою їх експонування на виставках, проведення реставрації або наукової експертизи, приймається Мінкультури.

Згідно з наказом Міністерства культури України від 13 травня 2014 р. № 292 основним зберігачем усіх музейних предметів державної частини Музейного фонду України у кількості 565 музейних предметів, 2111 одиниць зберігання, які наразі знаходяться на експонуванні в Музеї Алларда Пірсонана згаданій виставці, було визначено Національний музей історії України, про що було інформовано кримські музеї.

Національним музеєм історії України було надіслано Музею Алларда Пірсона проект контракту на продовження терміну експонування музейних предметів на виставці до 31 серпня 2014 року (термін тимчасової передачі музейних предметів державної частини Музейного фонду України – до 20 вересня 2014 року). Однак, згаданий проект контракту не був підписаний Музеєм Алларда Пірсона.

Кримські музеї 19 листопада 2014 р. подали позов до Окружного суду м. Амстердам проти Музею Алларда Пірсона про повернення експонатів виставки на територію окупованого Криму.

У квітні 2015 р. Окружний суд Амстердама визнав Україну стороною розгляду у справі про повернення колекції скіфського золота з Нідерландів. “Клопотання України було задоволено, оскільки Україна вважає себе власником цих предметів, а, отже, має інтереси в цих обставинах”, — йдеться в повідомленні суду. Одночасно суд відмовив в аналогічному клопотанні Нідерландам.

12 травня 2015 р. Верховна Рада України прийняла Постанову, згідно з якою від Нідерландів вимагалось передати Україні колекцію скіфського золота, вивезену з Криму. Згідно з повідомленням на сайті Парламенту, «голові Верховної Ради України доручено невідкладно направити текст звернення до парламенту Королівства Нідерланди»

Протягом 2015-2016 рр. сторони здійснили кілька раундів обміну письмовими поясненнями, а судова колегія Окружного суду міста Амстердам у складі трьох суддів розглянула справу у судовому засіданні 5 жовтня 2016 р. Учасниками судових слухань стали три сторони - українська делегація (відповідальне представництво належить Міністерству юстиції України), представники кримських музеїв та Музей Алларда Пірсона.

До складу української делегації увійшли Перший заступник Міністра культури України Світлана Фоменко, Перший заступник Міністра інформаційної політики України Еміне Джапарова, Генеральний директор Національного музею українського народного декоративного мистецтва Людмила Строкова, вчений секретар Національного музею історії України Олена Оногда, член

Президії Українського комітету Міжнародної Ради музеїв (ICOM) Катерина Чуєва. Під час судового засідання сторони висловити свою позицію щодо повернення експонатів виставки, прокоментували озвучені сторонами твердження та озвучили офіційні заяви.

14 грудня 2016 р. суд прийняв рішення повернути музейні цінності на територію України та визнав відсутність повноважень вирішувати питання щодо власника вказаних музейних цінностей, застосувавши положення Конвенції ЮНЕСКО про заходи, спрямовані на заборону і попередження незаконного ввезення, вивезення та передачі права власності на культурні цінності. Також суд вирішив, що дії щодо подання заяви державою Україна про допуск на судовий процес як позивача у справі, є відмовою від імунітету, у зв'язку з чим держава Україна має сплатити витрати на зберігання та транспортування музейних цінностей. Суму витрат судом визначено не було. Суд окремо зазначив, що питання про право власності на музейні експонати має вирішуватися судами України за матеріальним правом України.

"Рішення суду щодо повернення в Україну виставки "Крим. Золотий острів у Чорному морі" ще раз підтверджує, що наша позиція справедлива, чесна і прозора, а головне – Україна дотримується всіх норм міжнародного права. Рішення суду базується на положеннях Конвенції про заходи, спрямовані на заборону та запобігання незаконному ввезенню, вивезенню та передачі права власності на культурні цінності (1970), що підтверджує верховенство правових міжнародних норм", - прокоментував рішення Окружного суду м. Амстердама Міністр культури України Євген Нищук. "Можливо нас чекає ще боротьба за повернення в Україну цих культурних цінностей. Але ми готові відстоювати інтереси своєї держави та народу, їх право на культурні надбання, які мають повернутися до Музейного фонду держави. І я переконаний, що з часом вони повернуться і до своїх рідних кримських музеїв, але вже українського Криму".

У вересні 2018 р. міністр культури України Євген Нищук під час спілкування з журналістами "iPress.ua" на "Форум креативних індустрій", що 7-8 вересня проходив у Києві, зазначив що, "скіфське золото" надалі перебуває у Нідерландах. "Суд першої інстанції виграний на користь держави Україна завдяки титанічній роботі нашої команди. Так, ми знаємо, що наступна фаза – це апеляція. Вона навмисно затягується стороною Російської Федерації. Апеляційний процес мав бути цієї осені, але переноситься на весну 2019-го року". Нищук пояснює, що Росія це робить навмисне, щоб якомога довше затримати процес, адже він частково ще й виснажує державу фінансово."Але ніякі фінанси не варті того, щоб колекція, яка має велику вагу для української держави, була на тимчасовому зберіганні, допоки не вирішиться питання

незаконної анексії Криму, щоб воно зберігалося на материковій частині України”,- стверджує міністр.

Станом на липень 2017 року нараховано 111689, 08 євро (без відсотків) витрат, пов’язаних із зберіганням колекції, які поніс Музей Алларда Пірсона.

Національний заповідник “Херсонес Таврійський”.

“Херсонес Таврійський” був включений до світової спадщини ЮНЕСКО 23 червня 2013 року на 37-й сесії Комітету всесвітньої спадщини ЮНЕСКО у Камбоджі. До списку була також внесена і хора – сільськогосподарська округа навколо Херсонесу. Рішення про включення було одноголосним. Єдине зауваження стосувалося до величезної православної церкви-новобудови у самому центрі Херсонеського городища, що, на думку деяких археологів, шкодить древньому пам’ятникові. Херсонес став сьомим об’єктом в Україні, визнаним Організацією ООН з освіти, науки і культури світовою спадщиною, яке включає видатні культурні та природні цінності.

Дослідження руїн колишнього Херсонесу розпочато з 1827 р., а систематичні розкопи – з 1876 р. При розкопах виявлено залишки грецьких, римських і візантійських оборонних мурів, житлових кварталів, домів з басейнами на дощову воду, лазень з різним устаткуванням, господарчих і ремісничих споруд; понад 50 християнських церков, терм, театру (на 3000 осіб) тощо. За мурами міста розкопано чимало поховань з багатим інвентарем. Колекція музею формувалася понад сто років. На момент російської анексії в фондах заповідника налічувало більше 200 тисяч предметів побуту, культурного і релігійного призначення, знайдених під час розкопок в околицях Севастополя. Це одна з найбагатших археологічних колекцій Європи.

24 березня 2014 р. Міністр культури України Євген Нищук заявляє про те, що на території Херсонеса є безцінні об’єкти культури, до яких у його відомства зараз не маєте доступу. Міністр звернувся з проханням до ЮНЕСКО допомогти в захисті пам'яток історії на території заповідника.

27 червня 2014 р. в ЮНЕСКО заявили, що будуть діяти тільки відповідно до резолюції ООН, яка визначає Крим як територію України. Заповідник “Херсонес Таврійський”, внесений до списку всесвітньої спадщини ЮНЕСКО, є українськими і всі переговори за ним повинні вестися за участю української сторони.

29 липня 2015р. окупаційною владою РФ в Криму “Генеральним директором Національного заповідника “Херсонес Таврійський”” було

призначено протоієрея Севастопольського округу Української православної церкви Московського патріархату Сергія Халюту. Призначення Халюти на посаду було схвалено патріархом Московським і всієї Русі Кирилом і Міністерством культури РФ. 04 серпня 2015 року заповідник “Херсонес Таврійський” відмовився працювати під керівництвом протоієрея УПЦ МП. Трудовий колектив заповідника звинуватив нового директора – протоієрея в некомпетентності і закликав повернути на посаду старого керівника. 6 серпня 2015 р. призначений Халюта вирішив добровільно піти у відставку.

3 жовтня 2015 р. уряд Російської Федерації прийняв розпорядження про внесення у федеральну власність “Національного заповідника “Херсонес Таврійський” до об’єктів культурної спадщини федерального значення, включених в Єдиний державний реєстр об’єктів культурної спадщини (пам’яток історії та культури) народів РФ, та перейменував на “федеральну державну бюджетну установу культури Державний історико-археологічний музей-заповідник “Херсонес Таврійський””. У розпорядженні зазначається, що Мінкультури Росії здійснюватиме функції та повноваження засновника установи і спільно з “Росмайном” і самопроголошеним “урядом” Севастополя має забезпечити в установленому порядку прийняття у власність РФ майна, закріпленого за установою, що перебувало у “власності м. Севастополя”.

РФ намагалася інтегрувати “Херсонес Таврійський” в новому статусі у світовий культурний простір. Звичайно ЮНЕСКО не визнало російської юрисдикції об’єкту та офіційно припинило співробітництво з музеєм-заповідником на період тимчасової окупації Криму. Зрозумівши марність цих намагань, влада РФ вирішила на власний розсуд вести археологічну, реставраційну і дослідницьку діяльність у Херсонесі, включаючи цінні знахідки у російські музейні фонди, та використовувати історичну пам’ятку у своїх інформаційно-пропагандистських цілях та для проведення розважальних заходів.

3 жовтня 2015 р. на офіційному порталі Міністерства культури України з’явилась “Заява Міністерства у зв’язку із Розпорядженням Уряду Російської Федерації від 3 жовтня 2015 року щодо прийняття у федеральну власність Національного заповідника “Херсонес Таврійський””. В заяві повідомляється, що Мінкультури України вкрай обурене рішенням Уряду РФ від 3 жовтня 2015 р. щодо прийняття у федеральну власність Національного заповідника “Херсонес Таврійський”, адже об’єкт всесвітньої спадщини “Стародавнє місто Херсонес Таврійський та його хора” (5 ст. до н.е. — 14 ст. н.е.), розташований на території Національного заповідника “Херсонес Таврійський”, внесено до Списку об’єктів Всесвітньої спадщини ЮНЕСКО у 2013 році саме від України, і об’єкти, розташовані на території заповідника, включено до Державного реєстру

нерухомих пам’яток України. Також Міністерство культури наголосило, що об’єкти, розташовані на території Автономної Республіки Крим, мають статус виключно об’єктів культурної спадщини України.

Крім того, в заяві зазначається, що вчинення вище зазначених дій урядом РФ є прямим порушенням не лише суверенних прав нашої держави, а й положень таких міжнародних актів, як Конвенція про закони і звичаї війни на суходолі 1907 р., Конвенція про захист культурних цінностей у випадку збройного конфлікту 1954 р., Конвенція про заходи, спрямовані на заборону та запобігання незаконному ввезенню, вивезенню та передачі права власності на культурні цінності від 1970 р., Конвенція про охорону всесвітньої культурної і природної спадщини від 1972 р. та Конвенції ЮНІДРУА щодо викрадених або незаконно вивезених культурних цінностей від 1995р.

5 жовтня 2015 р. МЗС України також прокоментувало вище згадану подію й зазначило, що “МЗС звертає увагу, що резолюція Генеральної Асамблеї ООН від 27 березня 2014 р. “Територіальна цілісність України” закликає спеціалізовані установи ООН, зокрема ЮНЕСКО, не визнавати ніяких змін статусу Автономної Республіки Крим та міста Севастополя”.

5 грудня 2015 р. Президент РФ В.Путін підписав указ про внесення музею-заповідника “Херсонес Таврійський” до “особливо цінних об’єктів культурної спадщини народів РФ”. Міністру культури РФ доручено включити музей-заповідник у реєстр особливо цінних об’єктів культурної спадщини народів РФ, уряду РФ доручено забезпечити правові, фінансові та матеріальні умови діяльності федеральної державної бюджетної установи культури “Державний історико-археологічний музей-заповідник “Херсонес Таврійський” як особливо цінного об’єкта культурної спадщин народів РФ. Указ набув чинності з 1 січня 2016 р.

22 грудня 2015 року “влада” анексованого Криму вивезла заставний і пам'ятний камені Свято-Володимирського собору Херсонеса Таврійського в російське місто Володимир, до пам'ятника князю Володимиру і будівництва Собору.

У зв’язку з цим Міністерство закордонних справ, українські ЗМІ та громадські активісти висловили своє занепокоєння, адже фактично “Херсонес Таврійський” перетворюють з наукового на релігійний об’єкт. Відповідний аналітичний огляд Кримської правозахисної групи “Становище національного заповідника “Херсонес Таврійський” згідно з нормами та стандартами ЮНЕСКО” презентували 25 грудня 2015 року в Києві. Проведений дистанційний моніторинг схиляє експертів до того, що цю спадщину намагаються перетворити

переважно на релігійний об’єкт.

Фахівці констатують нестабільну ситуацію: зміна керівництва, передача заповідника під юрисдикцію різних організацій, неможливість контролювати заповідник міжнародними інстанціями. Правозахисники також відзначають таку негативну тенденцію, як зміна російською владою призначення історико-археологічного комплексу. Так, на виконання вказівки Президента РФ В.Путіна щодо перетворення Херсонесу на т.зв. «Мекку російського православ’я», де, нібито почалось укріплення централізованої російської держави, та будівництва для свого духовника – владики Тихона культурно-просвітницького музею Християнства окупантами незаконно здійснюється масштабна реконструкція території заповіднику. Зокрема, вже встановлені мали архітектурні формі з сенсорними кіосками, зроблений оглядовий майданчик з панорамною інсталяцією та бетонний постамент під макет території Херсонесу, біля «башти Зенона» будують нову прохідну. При цьому будматеріали складують безпосередньо на території давнього городища, будівельне сміття розкидається по всьому заповіднику, а будівельна техніка знищила трассировку середньовічного храму, порушила культурний шар та елементи музеєфікацій комплексу античних споруд.

Фінансує, нібито, розвиток музею-заповіднику, покращення його технічної оснащеності і благоустрою для проведення культурно-масових заходів, а фактично втрату унікальної історичної автентичності об’єкту всесвітньої спадщини російський Фонд «Моя історія», який уклав відповідну угоду з директором ФДБУК «Державний історико-археологічний музей-заповідник «Херсонес Таврійський» Мельніковой Світлани Євгенівни за погодженням з Міністерством культури РФ.

В січні 2017 року Кримська і Сімферопольська єпархія РПЦ попросила передати їй 24 об’єкти музею-заповідника “Херсонес Таврійський”. З такою заявою в ефірі телеканалу НТС виступив благочинний Севастопольського округу Сергій Халюта, який раніше очолював музей. Халюта зауважив, що зараз єпархія готує документи про передачу церковної власності.

Міністерство закордонних справ України висловило рішучий протест МЗС Росії у зв’язку із зазіханнями Російської православної церкви на український об’єкт всесвітньої спадщини ЮНЕСКО “Стародавнє місто Херсонес Таврійський та його хора”. “У зв’язку з анонсованими намірами Кримської і Сімферопольської єпархії РПЦ перебрати у церковну власність частину споруд українського об’єкта “Стародавнє місто Херсонес Таврійський та його хора, внесеного до Списку всесвітньої спадщини ЮНЕСКО, МЗС України надіслало

ноту протесту МЗС РФ”, - йдеться у повідомленні МЗС. У ноті в черговий раз висловлюється вимога до Росії як держави, що здійснює тимчасову незаконну окупацію українських територій, забезпечити виконання своїх зобов'язань згідно з міжнародним правом.

В липні 2015 року в Херсонесі виник скандал з укладанням плитки у дворі кафедрального Свято-Володимирського собору, який знаходиться на території музею. Дозвіл на укладання давав губернатор міста Сергій Меняйло. Роботи зупинили. На той момент директор заповідника Андрій Кулагін зазначав, що будівельна техніка знищила трасування середньовічного храму і порушила елементи музеєфікації комплексу середньовічних споруд.

Також у квітні 2016 року повністю був знищений знаменитий Італійський дворик, знесений фонтан - керівництво заповідника вирішило реконструювати і осучаснити дане місце.

Останнім «кричущим» фактом руйнівних дій російських окупантів стало проведення у серпні п.р. т.зв. «Другого міжнародного музичного фестивалю «Опера в Херсонесі», для чого на територію заповіднику було завезено 15 фур металоконструкцій та дизель-генераторну електропідстанцію, встановлено чотири сцени, три екрани, трибуну для глядачів загальною вагою 500 тон, світлове і звукове обладнання потужністю 50 кіловат. Все це будо змонтовано безпосередньо на древніх руїнах та створило вкрай негативне антропогенне навантаження на пам’ятку ЮНЕСКО.

Під час підготовки до розважального заходу було викинуто як сміття середньовічні арочні камені та античну колону, комунікації прокладалися на остатках археологічних об’єктів, будівництво велося там де на завершені дослідницькі та реставраційні роботи, важка техніка рухалася по культурному шару та не розкопаної частині городища.

За наявними даними, роботи з організації фестивалю «Опера в Херсонесі» проводились окупаційною владою у відповідності до Акту державної історійко-культурної експертизи від 22.05.2018р. проведеної трьома особами: Бєляєвим Леонідом Андрійовичем – провідним науковим співробітником Інституту археології Російської академії наук, Замжицькой Ольгою Михайлівною – керівником наукового відділу ФДУП «Центральні науково-реставраційні майстерні» та Свіріною Оленою Вікторівною – архітектором.

13 квітня 2018 року виконавча рада ЮНЕСКО ухвалила рішення про направлення до окупованого Крим моніторингової місії, яка буде боротися зі знищенням Росією історичної спадщини кримськотатарського народу і півострова в цілому. За словами Міністру культури України Євгена Нищука, в

першу чергу ЮНЕСКО зверне увагу на пам'ятники культури, які окупанти руйнують під приводом "реставраційних" робіт або археологічних досліджень. До них відносяться Ханський палац у Бахчисараї, Генуезька фортеця в Судаку, обсерваторія Ескі-Кермен та інші. Міністр зазначив, що його відомство з 2014 року проводить активний моніторинг в заповіднику "Херсонес Таврійський", Ханській мечеті та інших. Найближчим часом МЗС України створить контактну групу для остаточного узгодження механізмів прямого моніторингу, щоб отримувати інформацію про стан культурної спадщини в Криму з першоджерел, а не з відкритих джерел, як це відбувається зараз.

З 03 по 17 жовтня 2018 року у Парижі на 205-й сесії Виконавчої ради ЮНЕСКО була розглянута доповідь Генерального директора. У доповіді констатується відсутність можливості для України доступу до своїх об'єктів культурної спадщини, історичних та архітектурних пам'яток, музеїв, біосферних резерватів, наукових центрів, тощо. Фіксуються факти незаконних археологічних розкопок, вивезення культурних цінностей з території Криму. У документі наголошується на необхідності налагодження ефективного моніторингового механізму ситуації в окупованому Криму та повідомляється про консультації між Україною та Секретаріатом ЮНЕСКО щодо формату запровадження прямого моніторингу у сфері компетенції Організації.

Заповідник Херсонес за часів підпорядкування Україні мав цілу низку землевідведень, але з'ясувати, чи діють вони нині, важко. Мова про 450 га території в межах Севастополя. Ділянка перебуває в оточенні дачної забудови. На ці площі зазіхають як цивільні, так і російські військові.

160 га - так звана 10-та ділянка в Юхариній балці, що належить до згаданих площ, це колишній танкодром. За часів України його не використовували, передали територію під археологічні дослідження. Кілька античних садиб там розкопано. Мова йде про найкраще збережену, незабудовану частину хори поліса Херсонесу Таврійського, завдяки якій об'єкт номіновано до Списку Всесвітньої спадщини ЮНЕСКО. На цьому майданчику збереглися посадки спеціально для танкових навчань, і немає гарантії, що Росія вирішить лишити цю землю заповіднику, а не використовувати його у військових цілях або під комерційну забудову.

Не краще йдуть справи і з хорою (садибами) Херсонеса, яка простягається на багато кілометрів і теж перебуває під охороною ЮНЕСКО. У квітні 2016 року російські військові закатали в бетон ділянку античної садиби на півострові Маяковий. Тепер там залитий бетоном котлован 250 на 250 метрів і 2 метри глибиною. "Був складений акт про знищення античної садиби – об'єкта

культурної спадщини федерального значення заповідника« Херсонес Таврійський», - повідомив тоді начальник управління охорони об'єктів культурної спадщини Денис Проценко.

Як повідомив "депутат" так званого "парламенту Севастополя" Ігор Соловьйов, роком раніше в цьому місці в відвалі ґрунту були виявлені черепки, які фахівці "Херсонеса Таврійського" ідентифікували як кераміку IV-III століть до нашої ери. Взимку 2018 року під ківш бульдозера потрапила антична садиба III століття. На цьому місці планується побудувати фондосховище археологічного музею-заповідника "Херсонес Таврійський".

В травні 2017 року в управлінні охорони об'єктів культурної спадщини Севастополя заявили, що державний історико-археологічний музей-заповідник "Херсонес Таврійський" не має охоронної зони. Відповідну заяву було зроблено у відповідь на запит місцевих активістів про збереження і обстеження в зоні будівництва на території пляжу "Сонячний" поблизу музею. В ході робіт на пляжі "Сонячний" виявили кілька пустот, які могли бути частиною давньогрецького некрополя.

Крім того, майже 70% периметру стародавнього міста припадає саме на морський берег, і вже готується проект з берегоукріплення Херсонеса. При цьому керівництво музею вирішило виконати рекомендації профільного комітету всесвітньої спадщини ЮНЕСКО, даної ще в 2013 році: "Негайно вжити заходів щодо консервації та стабілізації найбільш вразливої частини видимих археологічних залишків для запобігання їх руйнування і зникнення". Як повідомляється, тільки на проект берегоукріплення Херсонеса витратять 200 млн. рублів. А самі роботи, за попередніми розрахунками фахівців, можуть обійтися в 4 млрд. рублів.

У липні 2018 року на севастопольській ділянці будівництва траси "Таврида" в районі селища Фронтове виявлено стародавнє поховання II-IV ст. н.е. В ході розкопок так званої "Кримської експедиції Інституту археології РАН" виявлено понад 200 могил, де було здійснено не менше 300 поховань. Виявлено багато чисельні золоті та срібні прикраси (сережки, намиста, браслети, скляні сосуди, пряжки, кераміка), зброя (мечі, фрагменти щитів, інша зброя). Після завершення робіт з розкопу їх матеріали планується передати на зберігання до "Херсонеського музею-заповідника", а ділянку передати будівельникам траси.

Всього в ході будівництва траси "Таврида", за повідомленнями ЗМІ окупованого Криму, з весни 2017 року обстежено понад 300 км та виявлено понад 60 пам'яток історії від епохи мезоліта до XIX ст.

Проведення робіт з виявлення та вивчення об’єктів археологічної спадщини на ТОТ України в Криму

З відкритих джерел Представництву Президента України в Автономній Республіці Крим стало відомо, що Міністерством культури РФ, в порушення законодавства щодо правового режиму тимчасово окупованих територій України, були видано незаконні, в частині Автономної Республіки Крим, дозволи 18-ти установам (організаціям) на проведення робіт з виявлення та вивчення об’єктів археологічної спадщини на ТОТ України в Криму.

Вказані дозволи видано на підставі прийнятих міністерством культури РФ 48-ми наказів, які розміщені на офіційній інтернет-сторінці міністерства: http://www.mkrf.ru, зокрема:

З відкритих джерел Представництву Президента України в Автономній Республіці Крим стало відомо, що Міністерством культури РФ за період з 24 липня 2017 року по 01 березня 2018 року, в порушення законодавства щодо правового режиму тимчасово окупованих територій України, були видано незаконні, в частині Автономної Республіки Крим, дозволи 18-ти установам (організаціям) на проведення робіт з виявлення та вивчення об’єктів археологічної спадщини на ТОТ України в Криму. Вказані дозволи видано на підставі прийнятих Міністерством культури РФ 48-ми наказів, які розміщені на офіційній інтернет-сторінці міністерства: http://www.mkrf.ru

ФДБУН «Інститут археології Російської академії наук»

Наказом від 30 листопада 2017 р. № 2009 видано дозвіл молодшому науковому співробітнику відділу збереження археологічної спадщини федеральної державної бюджетної установи науки (ФДБУН) «Інститут археології Російської академії наук» Бейліну Денису Владиславовичу на проведення археологічних розкопок на території виявлених об'єктів археологічної спадщини «Поселення Лугове Північно-Західне 1», «Поселення Лугове Північно-Західне 2» в зоні будівництва та реконструкції автомобільної дороги Керч – Феодосія – Білогірськ – Сімферополь – Бахчисарай – Севастополь (межа Бахчисарайського району), км 0 + 000 - км 76 + 000 в Ленінському районі Криму з терміном дії до 25 лютого 2018 р.

Наказом від 31 липня 2017р. № 1265 видано дозвіл науковому співробітнику ФДБУН «Інститут археології Російської академії наук» Рукавишниковій Ірині Вікторівні на проведення археологічних розкопок на території виявлених об'єктів археологічної спадщини «Курганський могильник Біла скеля I », «Курган Сари-Су I» в Білогірському районі Криму в зоні будівництва і реконструкції автомобільної дороги Керч – Феодосія – Білогірськ – Сімферополь

– Бахчисарай – Севастополь, км 126 + 000 - км 161 + 000 з терміном дії до 15 квітня 2018 р.

Наказом від 25 серпня 2017 р. № 1446 видано дозвіл молодшому науковому співробітнику ФДБУН «Інститут археології Російської академії наук» Чаукіну Сергію Миколайовичу на проведення археологічних розкопок в Бахчисарайському районі Криму на території виявлених об'єктів археологічної спадщини «Курганський могильник «Ескі –Юрт»,«Курган з цистерною»,«Залишки насипу раніше дослідженого кургану заввишки 4-5 м. у розвилки доріг на м. Севастополь і Ялту», курганів №1 і №2 у складі виявленого об'єкта археологічної спадщини «Курганна група на ділянці під розв'язку на території буд. Технопарка», кургану №3 в складі виявленого об'єкту археологічної спадщини «Група з 3-х курганів», «Місце знаходження підкурганних поховань двох курганів, зазначених на карті 1890 р. «навпроти повороту на хімсклад», «Курган з ящиком» в зоні будівництва і реконструкції автомобільної дороги Керч – Феодосія – Білогірськ – Сімферополь – Бахчисарай – Севастополь, км 224 + 000 (вихід на автомобільну дорогу Сімферополь – Бахчисарай – Севастополь в районі с. Левадкі) - км 253 + 500 (межа Бахчисарайського району) з терміном дії до 22 серпня 2018 р.;

Наказом від 25 серпня 2017 р. № 1446 видано дозвіл молодшому науковому співробітнику ФДБУН «Інститут археології Російської академії наук» Чаукіну С. М. на проведення археологічних спостережень в Бахчисарайському районі Криму на території виявлених об'єктів археологічної спадщини «Поселення «Залізничне 1» і «Місце знаходження могильної ями «Залізничне 2», «перевідкладеними культурними шарами поблизу поселення Ескі -Юрт» в зоні будівництва і реконструкції автомобільної дороги Керч – Феодосія – Білогірськ - Сімферополь – Бахчисарай – Севастополь, км 224 + 000 (вихід на автомобільну дорогу Сімферополь – Бахчисарай – Севастополь в районі с. Левадкі) – км 253 + 500 (межа Бахчисарайського району) з терміном дії до 22 серпня 2018 р.

Наказом від 25 серпня 2017 р. № 1446 видано дозвіл молодшому науковому співробітнику ФДБУН «Інститут археології Російської академії наук» Чаукіну С. М. на проведення археологічних розкопок в Бахчисарайському районі Криму на території виявлених об'єктів археологічної спадщини «Поселення «Залізничне 1» і «Місце знаходження могильної ями «Залізничне 2», «перевідкладеними культурними шарами поблизу поселення Ескі-Юрт» в зоні будівництва і реконструкції автомобільної дороги Керч – Феодосія – Білогірськ – Сімферополь – Бахчисарай – Севастополь, км 224 + 000 (вихід на автомобільну дорогу Сімферополь – Бахчисарай – Севастополь в районі с. Левадки) - км 253 + 500 (межа Бахчисарайського району) з терміном дії до 22 серпня 2018 р.

Наказом від 31 серпня 2017 р. № 1470 видано дозвіл науковому співробітнику ФДБУН «Інститут археології Російської академії наук» Рукавишниковій І. В. на проведення археологічних розкопок на території виявленого об'єкту археологічної спадщини «Курган«Вузлове Північне»»в зоні будівництва і реконструкції автомобільної дороги Керч – Феодосія – Білогірськ – Сімферополь –Бахчисарай – Севастополь (межа Бахчисарайського району), км 76 + 000 (початок ділянки за новим напрямком в районі селища Приморське) км 126 + 000 (вихід на автомобільну дорогу Білогірськ – Льгівське в районі села Льгівське) в Ленінському районі Криму з терміном дії до 15 березня 2018.

Наказом від 31 серпня 2017 р. № 1470 видано дозвіл науковому співробітнику ФДБУН «Інститут археології Російської академії наук» Рукавишниковій І. В. на проведення археологічних розкопок на території виявленого об'єкту археологічної спадщини «Курган«Добролюбівка І»в зоні будівництва і реконструкції автомобільної дороги Керч – Феодосія – Білогірськ – Сімферополь –Бахчісарай – Севастополь (межа Бахчисарайського району) км 126 + 000 (вихід на автомобільну дорогу Білогірськ – Льгівське в районі села Льгівского) – км 161 + 000 (вихід на автомобільну дорогу Сімферополь – Феодосія в районі Білогірськ) в Білогірському районі Криму з терміном дії до 15 квітня 2018 р.;

Наказом від 31 серпня 2017 р. № 1470 видано дозвіл науковому співробітнику ФДБУН «Інститут археології Російської академії наук» Рукавишниковій І. В. на проведення археологічних розкопок на території виявленого об'єкту археологічної спадщини «Курган «Холодна гора І»в зоні будівництва і реконструкції автомобільної дороги Керч – Феодосія – Білогірськ – Сімферополь –Бахчисарай – Севастополь (межа Бахчисарайського району), км 161 + 000 (вихід на автомобільну дорогу Сімферополь - Феодосія в районі Білогірськ) - км 190 + 000 в Білогірському районі Республіки Крим з терміном дії до 15 травня 2018 р.

Наказом від 31 серпня 2017 р. № 1470 видано дозвіл науковому співробітнику ФДБУН «Інститут археології Російської академії наук» Рукавишниковій І. В. на проведення археологічних розкопок на території кургану № 2 у складі виявленого об'єкту археологічної спадщини «Курганна група Ак- Монайські І» в зоні будівництва і реконструкції автомобільної дороги Керч – Феодосія – Білогірськ – Сімферополь – Бахчисарай – Севастополь (межа Бахчисарайського району), км 76 + 000 (початок ділянки за новим напрямком в районі сел. Приморський) - км 126 + 000 (вихід на автомобільну дорогу Білогірськ – Льгівське в районі с. Льгівського) в Ленінському районі Республіки Крим з терміном дії до 15 березня 2018 р.

Наказом від 08 вересня 2017р. № 1501 видано дозвіл провідному науковому співробітникові ФДБУН «Інститут археології Російської академії наук» Жиліну Михайлу Геннадійовичу на проведення археологічних розкопок в Бахчисарайському районі Криму на території виявленого об'єкта археологічної спадщини «Стоянка кам'яного віку «Новеньке» в зоні будівництва і реконструкції автомобільної дороги Керч – Феодосія – Білогірськ – Сімферополь – Бахчисарай – Севастополь, км 224 + 000 (вихід на автомобільну дорогу Сімферополь – Бахчисарай – Севастополь в районі с. Левадкі) - км 253 + 500 (межа Бахчисарайського району) з терміном дії до 31 серпня 2018 р.

Наказом від 11 вересня 2017р.№ 1518 видано дозвіл провідному науковому співробітникові ФДБУН «Інститут археології Російської академії наук» Жиліну М. Г. на проведення археологічних спостережень в Бахчисарайському районі Криму на території виявленого об'єкта археологічної спадщини «Стоянка кам'яного віку «Новеньке» в зоні будівництва і реконструкції автомобільної дороги Керч – Феодосія – Білогірськ – Сімферополь – Бахчисарай – Севастополь, км 224 + 000 (вихід на автомобільну дорогу Сімферополь – Бахчисарай – Севастополь в районі села Левадка) – км 253 + 500 (межа Бахчисарайського району) з терміном дії до 31 серпня 2018 р.

Наказом від 16 жовтня 2017 р. № 1744 видано дозвіл науковому співробітнику ФДБУН «Інститут археології Російської академії наук» Рукавишниковій І. В. на проведення археологічних розкопок на території виявлених об'єктів археологічної спадщини «Курган 2 (у с. Пірогівка)», «Курган 15», «Курган 16», «Курган 17»,«Курган 18»,«Курган 19»,«Курган 20»,«Курган 22»,«Курган 34»,«Курган 35»,«Курган 36»,«Курган 38»,«Курган 39»,«Курган 40»,«Курган 41»,«Курган 42»,«Курган 43», «Курган 44» в зоні будівництва і реконструкції автомобільної дороги до Керчь – Феодосія – Білогірськ – Сімферополь – Бахчисарай – Севастополь, км 253 + 500 - км 269 + 300 в Нахімовському і Балаклавському районах м. Севастополь з терміном дії до 30 вересня 2018 р.

Наказом від 16 жовтня 2017р. № 1741 видано дозвіл науковому співробітнику ФДБУН «Інститут археології Російської академії наук» Рукавишниковій І. В. на проведення археологічних розкопок на території кургану №1 в складі виявленого об'єкту археологічної спадщини «Курганна группа «Група з 2-х курганів» в Кіровському районі Криму в зоні будівництва і реконструкції автомобільної дороги Керч – Феодосія – Білогірськ – Сімферополь – Бахчисарай – Севастополь (межа Бахчисарайського району), км 76 + 000 - км 126 + 000 з терміном дії до15 березня 2018 р.

Наказом від 20 листопада 2017 р. № 1941 видано дозвіл науковому співробітнику ФДБУН «Інститут археології Російської академії наук» Могаричову Юрію Мироновичу на проведення археологічних розкопок на території виявлених об'єктів археологічної спадщини «Поселення Стіна 1», «Поселення біля Стіни 2», «Поселення Фронтове 1», «Поселення Фронтове 3» , «Російські бараки часів Кримської війни 1853-1856 рр.», «Хутір Кефели (XIX ст.)» в Нахімовському, Балаклавському районах м.Севастополь Республіки Крим в зоні будівництва і реконструкції автомобільної доріги Керч – Феодосія – Білогірськ – Сімферополь – Бахчисарай – Севастополь, км 253 + 500 - км 269 + 300 з терміном дії до 30 вересня 2018 р.

Наказом від 20 листопада 2017 р. № 1941 видано дозвіл науковому співробітнику ФДБУН «Інститут археології Російської академії наук» Могаричову Ю. М. на проведення археологічних спостережень на території виявлених об'єктів археологічної спадщини «Поселення Стіна 1», «Поселення біля Стіни 2», «Поселення Фронтове 1», «Поселення Фронтове 3» , «Російські бараки часів Кримської війни 1853-1856 рр.», «Хутір Кефели (XIX ст.)» в Нахімовському, Балаклавському районах м.Севастополь Республіки Крим в зоні будівництва і реконструкції автомобільної дороги Керч – Феодосія – Білогірськ – Сімферополь – Бахчисарай – Севастополь, км 253 + 500 - км 269 + 300 з терміном дії до 30 вересня 2018 р.

Наказом від 30 листопада 2017 р. № 2006 видано дозвіл молодшому науковому співробітнику відділу збереження археологічної спадщини ФДБУН «Інститут археології Російської академії наук» Бейліну Д. В. на проведення археологічних розкопок на території виявлених об'єктів археологічної спадщини «Поселення Стіна 1», «Поселення біля стіни 2», «Поселення Фронтове 1», «Поселення Фронтове 3», «Російські бараки часів Кримської війни 1853-1856 рр.», «Хутір Кефели (XIX ст.)» в Нахімовському, Балаклавському районах м.Севастополь Республіки Крим в зоні будівництва і реконструкції автомобільної дороги Керч – Феодосія – Білогірськ – Сімферополь – Бахчисарай – Севастополь, км 253 + 500 - км 269 + 300 з терміном дії до 30 вересня 2018 р

Наказом від 30 листопада 2017 р. № 2006 видано дозвіл молодшому науковому співробітнику відділу збереження археологічної спадщини ФДБУН «Інститут археології Російської академії наук» Бейліну Д. В. на проведення археологічних спостережень на території виявлених об'єктів археологічної спадщини «Поселення Стіна 1», «Поселення біля стіни 2», «Поселення Фронтове 1», «Поселення Фронтове 3», «Російські бараки часів Кримської війни 1853-1856 рр.», «Хутір Кефели (XIX ст.)» в Нахімовському, Балаклавському районах м.Севастополь в зоні будівництва і реконструкції

автомобільної дороги Керч – Феодосія – Білогірськ – Сімферополь – Бахчисарай – Севастополь, км 253 + 500 - км 269 + 300 з терміном дії до 30 вересня 2018 р.

Наказом від 22 грудня 2017 р. № 2192 видано дозвіл молодшому науковому співробітнику ФДБУН «Інститут археології Російської академії наук» Куликову Олексію Владиславовичу на проведення археологічних розкопок на території виявленого об'єкта археологічної спадщини «Поселення Кош-Кую» в зоні будівництва і реконструкції автомобільної дороги Керч – Феодосія – Білогірськ – Сімферополь – Бахчисарай – Севастополь (межа Бахчисарайського району), км 0 + 000 - км 76 + 000 в Ленінському районі Криму з терміном дії до 25 лютого 2018 р.;

Наказом від 27 грудня 2017 р. № 2245 припинено дію дозволу (відкритого листа) № 2550 від 30 листопада 2017 р., виданого молодшому науковому співробітнику відділу збереження археологічної спадщини ФДБУН «Інститут археології Російської академії наук» Бейліну Д. В. на проведення археологічних розкопок на території виявлених об'єктів археологічної спадщини «поселення Стіна 1»,«поселення біля Стіни 2», «поселення Фронтове 1»,«поселення Фронтове 3»,«Російські бараки часів Кримської війни 1853-1856 рр.»,«Хутору Кефели (XIX ст.)» в Нахімовському, Балаклавському районах м. Севастополь Республіки Крим в зоні будівництва і реконструкції автомобільної дороги Керч – Феодосія – Білогірськ – Сімферополь – Бахчисарай – Севастополь, км 253 + 500 - км 269 + 300.

Наказом від 27 грудня 2017 р. № 2246 припинено дію дозволу (відкритого листа) № 2551 від 30 листопада 2017 р., виданого молодшому науковому співробітнику відділу збереження археологічної спадщини ФДБУН «Інститут археології Російської академії наук» Бейліну Д. В. на проведення археологічних спостережень на території виявлених об'єктів археологічної спадщини «поселення Стіна 1»,«поселення біля Стіни 2», «поселення Фронтове 1»,«поселення Фронтове 3»,«Російські бараки часів Кримської війни 1853-1856р.р.», «Хутор Кефели (XIX ст.)»в Нахімовському, Балаклавському районах м. Севастополь Республіки Крим в зоні будівництва і реконструкції автомобільної дороги Керч – Феодосія – Білогірськ – Сімферополь – Бахчисарай – Севастополь, км 253 + 500 - км 269 + 300.

Наказом від 24 січня 2018 р. № 54 видано дозвіл провідному науковому співробітникові федеральної державної бюджетної установи науки (ФДБУН) «Інститут археології Російської академії наук» Мастиковій Ганні Володимирівні на проведення археологічних розкопок на території об'єкта культурної спадщини федерального значення «Поселення VI - XV ст., Базиліка VI - XV ст.,

Могильник VI - XV ст.» в зоні будівництва об'єкта «Табір «Сонячний» МДЦ «Артек» в селищі міського типу Гурзуф м. Ялта, Республіки Крим, з терміном дії до 31 грудня 2018 р.;

ФДБУН «Інститут археології Криму Російської академії наук»

Наказом від 24 липня 2017р. № 1248 видано дозвіл старшому науковому співробітнику відділу античної археології ФДБУН «Інститут археології Криму Російської академії наук» Федосєєву Миколі Федоровичу на проведення археологічних розкопок на території виявленого об'єкта археологічної спадщини «Некрополь Киз-аул» в Ленінському районі Криму з терміном дії до 30 вересня 2017р.;

Наказом від 24 липня 2017р. № 1248 видано дозвіл старшому науковому співробітнику відділу античної археології ФДБУН «Інститут археології Криму Російської академії наук» Федосєєву М. Ф. на проведення археологічних розкопок на території виявленого об'єкту археологічної спадщини «Курган Куль-Оба» в Ленінському районі Криму з терміном дії до 30 листопада 2017р.;

Наказом від 24 липня 2017 р. № 1247 видано дозвіл стажисту-досліднику середньовічного відділу ФДБУН «Інститут археології Криму РАН» Набокову Артуру Ігоровичу на проведення археологічних розвідок без здійснення локальних земляних робіт в окрузі балки Іилана у гори Сіваг-Кермен-бурун в Нахімовському районі м. Севастополь з терміном дії до 31 грудня 2017 р.

Наказом від 31 липня 2017 р. № 1265 видано дозвіл науковому співробітнику відділу середньовічної археології ФДБУН «Інститут археології Криму Російської академії наук» Сейдалієву Емілю Ісаєвичу на проведення археологічних розкопок в Криму на території виявлених об'єктів археологічної спадщини «Поселення Кош-Кую» в Ленінському районі, «Поселення Приморський Північно-західне» в Феодосійській міськраді в зоні реконструкції автомобільної дороги Керч – Феодосія – Білогірськ – Сімферополь – Бахчисарай – Севастополь з терміном дії до 31 грудня 2017 р.

Наказом від 24 серпня 2017 р. № 1429 видано дозвіл науковому співробітнику відділу середньовічної археології ФДБУН «Інститут археології Криму Російської академії наук» Сейдалієву Е. І. (0914 № 102157) на проведення археологічних розвідок із здійсненням локальних земляних робіт в Криму на земельних ділянках з кадастровими номерами 90: 04: 010 102: 52 по вул.Фрунзе, буд.25; 90: 04: 010102: 465 по вул.Червоноармійська буд.41 в м.Старий Крим; на ділянках міського округу Судак і селища міського типу Коктебель за межами населених пунктів з терміном дії до 31 грудня 2017 р.;

Наказом від 24 серпня 2017 р. № 1429 видано дозвіл старшому науковому співробітнику сектора первісної археології ФДБУН «Інститут археології Криму Російської академії наук» Колтухову Сергію Георгійовичу на проведення археологічних розкопок на території виявленого об'єкта археологічної спадщини «Могильник Кізіл-Кобинської культури між селами Некрасова і Сінне» в Білогірському районі Криму з терміном дії до 31 грудня 2017 р.

Наказом від 24 серпня 2017 р. № 1429 видано дозвіл старшому науковому співробітнику сектора первісної археології ФДБУН «Інститут археології Криму Російської академії наук» Колтухову С Г. на проведення археологічних розкопок на території виявленого об'єкту культурної спадщини «Християнський храм, XII - XV ст.» в «Судакському районі» з терміном дії до 31 грудня 2017 р.

Наказом від 24 серпня 2017 р. № 1429 видано дозвіл старшому науковому співробітнику сектора первісної археології ФДБУН «Інститут археології Криму Російської академії наук» Колтухову С. Г. на проведення археологічних розкопок на території виявлених об'єктів археологічної спадщини «Курган «Вовчий грот 1»,«Курган «Кримська роза 2», «Курган «Дмитрово 2» в зоні будівництва і реконструкції автомобільної дороги Керч – Феодосія – Білогірськ – Сімферополь – Бахчисарай – Севастополь в Сімферопольському та Білогірському районах Криму з терміном дії до 30 листопада 2017 р.

Наказом від 14 серпня 2017 р. № 1371 видано дозвіл науковому співробітнику відділу охоронно-археологічних досліджень ФДБУН «Інститут археології Криму Російської академії наук» Федосєєву Миколі Федоровичу на проведення археологічних розвідок із здійсненням локальних земляних робіт на території м. Керч, Ленінського району Криму з терміном дії до 31 грудня 2017 р.

Наказом від 27 грудня 2017 р. № 2244 припинено дію дозволу (відкритого листа) № 1564 від 14 серпня 2017 р., виданого науковому співробітнику-відділу охоронно-археологічних досліджень ФДБУН «Інститут археології Криму Російської академії наук» Федосєєву М. Ф. на проведення археологічних розвідок із здійсненням локальних земляних робіт на території м. Керч, Ленінського району Криму.

Наказом від 29 грудня 2017 р. № 2299 видано дозвіл провідному науковому співробітникові ФДБУН «Інститут археології Криму Російської академії наук» Кутайсовому Вадиму Олександровичу на проведення археологічних розвідок із здійсненням локальних земляних робіт в м. Севастополь на земельних ділянках з кадастровими номерами 91: 03: 001013: 257 по вул. Сафронова, 62; 91: 02: 004003: 112, 91: 02: 004003: 110, 91: 02: 004003: 109

по вул. Рубіжна, 31, 27, 29; 91: 03: 002014: 113 по вул. Ареф′єва, 6А; 91: 01: 001010: 76 по вул. Будівельна, 31А з терміном дії до 31 березня 2018 р.

ФДБУН «Інститут сходознавства Російської академії наук»

Наказом від 25 вересня 2017 р. № 1613 видано дозвіл старшому науковому співробітнику федеральної державної бюджетної установи науки (ФДБУН) «Інститут сходознавства Російської академії наук» Лебединському Віктору Вікторовичу на проведення археологічних розвідок без здійснення земляних робіт в акваторії Чорного моря від села Оленівка до селища Чорноморське (мис Тарханкут – мис Чорний), Каламитську затоку в акваторії м.Севастополь з терміном дії до 17 вересня 2018 р.

Наказом від 13 листопада 2017 р. № 1921 видано дозвіл старшому науковому співробітнику ФДБУН «Інститут сходознавства Російської академії наук» Лебединському Віктору Вікторовичу на проведення археологічних розвідок без здійснення земляних робіт в акваторії м. Севастополь (мис Лукулл – мис Сарич), прибережна акваторія мис Сарич – мис Аю-Даг в Криму з терміном дії до 24 жовтня 2018 р.

ФДБУН «Інститут історії матеріальної культури Російської академії наук»

Наказом від 24 серпня 2017 р. № 1427 видано дозвіл старшому науковому співробітнику відділу палеоліту федеральної державної бюджетної установи науки (ФДБУН) «Інститут історії матеріальної культури Російської академії наук» Кулакову Сергію Олександровичу на проведення археологічних розвідок із здійсненням локальних земляних робіт в міських округах Феодосія і Судак з терміном дії до 14 серпня 2018 р.

ФДБУК «Державний Ермітаж»

Наказом від 31 липня 2017р. №1268 видано дозвіл старшому науковому співробітнику відділу античного світу федеральної державної бюджетної установи культури (ФДБУК) «Державний Ермітаж» Соколовій Ользі Юріївні на проведення археологічних розкопок на території об'єкта культурної спадщини федерального значення «Археологічний комплекс «Стародавнє місто Німфей»в м. Керч з терміном дії до 30 вересня 2017 р.

Наказом від 16 серпня 2017 р. № 1381 видано дозвіл науковому співробітнику ФДБУК «Державний Ермітаж» Гукіну Василю Дмитровичу на проведення археологічних розкопок на території виявленого об'єкта археологічної спадщини «Городище Судак» в м. Судак з терміном дії до 30 вересня 2017 р.;

Наказом від 4 серпня 2017 р. № 1306 видано дозвіл провідному науковому співробітникові ФДБУК «Державний Ермітаж» Крамаровському Марку Григоровичу на проведення археологічних розкопок на території виявлених об'єктів культурної спадщини «Молитовний будинок (сінагога-кенаса) посл.четв. XIII в. Караїми-раббанітской громади» та «Медресе Солхата (1-я третина XIV в.)» в межах об'єкта культурної спадщини «Городище середньовічного Солхата» в м. Старий Крим з терміном дії до 30 жовтня 2017 р.

ФДБУК «Державний історико-археологічний музей-заповідник «Херсонес Таврійський»

Наказом від 16 жовтня 2017 р. № 1743 видано дозвіл молодшому науковому співробітнику філії «Фортеця Чембало» «федеральної державної бюджетної установи культури» (ФДБУК) «Державний історико-археологічний музей-заповідник Херсонес Таврійський» Ступку Михайлу Валерійовичу на проведення археологічних розвідок із здійсненням локальних земляних робіт на території об'єкта культурної спадщини федерального значення «Пам'ятки місце «Стародавнє місто Херсонес Таврійський і фортеці Чембало і Каламита» в зоні проектування і будівництва каналізаційних очисних споруд «Південні» в Гагаринському, Балаклавському районах м. Севастополь з терміном дії до 28 грудня 2017 р.

Наказом від 14 листопада 2017 р. № 1926 видано дозвіл молодшому науковому співробітнику філії «Фортеця Чембало» ФДБУК «Державний історико-археологічний музей-заповідник «Херсонес Таврійський» Ступку М. В. на проведення археологічних розвідок із здійсненням локальних земляних робіт на території м. Севастополь з терміном дії до 1 грудня 2017 р.

Наказом від 12 грудня 2017 р. № 2089 продовжено дію дозволу (відкритого листа) від 14 листопада 2017 р № 2457, виданого молодшому науковому співробітнику філії «Фортеця Чембало» ФДБУК «Державний історико-археологічний музей-заповідник «Херсонес Таврійський» Ступку М.В. на проведення археологічних розвідок із здійсненням локальних земляних робіт на території м. Севастополь до 28 грудня 2017 р.

Наказом від 24 січня 2018 р. № 54 видано дозвіл завідувачу відділом античної історії «федеральної державної бюджетної установи культури» (ФДБУК) «Державний історико-археологічний музей-заповідник «Херсонес Таврійський» Нессель Вікторії Олександрівні на проведення археологічних спостережень на території виявленого об'єкту археологічної спадщини «Комплекс сільськогосподарських будівель наділу № 6» в зоні будівництва фондосховища та інженерних мереж в м. Севастополь, мікрорайон Омега-2А між

вул. Павла Корчагіна, вул. Челнокова, просп. Античний з терміном дії до 30 вересня 2018 р.;

ДНБУ «Академія наук Республіки Татарстан»

Наказом від 30 листопада 2017 р. № 2009 видано дозвіл науковому співробітнику відокремленого структурного підрозділу «Інститут археології імені А.Х. Халікова Академії наук Республіки Татарстан» ДНБУ «Академія наук Республіки Татарстан» Кирилко Володимиру Петровичу на проведення археологічних розвідок із здійсненням локальних земляних робіт на території Ленінського району Криму з терміном дії до 30 вересня 2018 р.

Наказом від 02 жовтня 2017 р. № 1651 видано дозвіл науковому співробітнику відокремленого структурного підрозділу «Інституту археології імені А.Х.Халікова Академії наук Республіки Татарстан» державного наукової бюджетної установи (ДНБУ) «Академія наук Республіки Татарстан» Кирилко В. П. на проведення археологічних розкопок на території виявленого об'єкту археологічної спадщини «Магометанське кладовище, зазначене на карті 1890 г.», «Могильник Кирк-Азизлер (Сорок святих)» в Бахчисарайському районі Криму в зоні будівництва і реконструкції автомобільної й дороги Керч – Феодосія – Білогірськ – Сімферополь – Бахчісарай – Севастополь з терміном дії до 31 серпня 2018 р.;

Наказом від 02 жовтня 2017р. № 1651 видано дозвіл науковому співробітнику відокремленого структурного підрозділу «Інститут археології імені А.Х.Халікова Академії наук Республіки Татарстан» ДНБУ «Академія наук Республіки Татарстан» Кирилко В. П. на проведення археологічних спостережень на території виявленого об'єкта археологічної спадщини «Магометанське кладовище, зазначене на карті 1890р.», «Могильник Кирк-Азизлер (Сорок святих)» в Бахчисарайському районі Криму в зоні будівництва і реконструкції автомобільної дороги Керч – Феодосія – Білогірськ – Сімферополь – Бахчисарай – Севастополь з терміном дії до 31 серпня 2018 р.;

ДБУ «Чорноморський центр підводних досліджень»

Наказом від 20 вересня 2017р. № 1573 видано дозвіл:заступнику директора з наукової роботи державної бюджетної установи «Чорноморський центр підводних досліджень» Вахонеєву Віктору Васильовичу на проведення археологічних розвідок із здійсненням локальних земляних робіт в акваторії Чорного моря від Феодосія до селища Морске (мис Іллі – мис Баштовий) у Феодосійському, Судакському міських округах Республіки Крим з терміном дії до 15 листопада 2017 р.

ТОВ «Кримський регіональний центр археологічних досліджень»

Наказом від 24 липня 2017р. № 1248 видано дозвіл генеральному директорові товариства з обмеженою відповідальністю (ТОВ) «Кримський регіональний центр археологічних досліджень» Шарапову Олександру Вікторовичу на проведення археологічних спостережень на території виявленого об'єкта археологічної спадщини «Поселення біля села Строганівка» в Сімферопольському районі Криму в зоні будівництва магістрального газопроводу Керч-Сімферополь-Севастополь з відводами до Сімферопольської ПГУ-ТЕС, Севастопольської ПГУ-ТЕС з терміном дії до 31 грудня 2017 р.

Наказом від 24 липня 2017р. № 1248 видано дозвіл науковому співробітникові ТОВ «Кримський регіональний центр археологічних досліджень» Бейліну Денису Владиславовичу на проведення археологічних розвідок із здійсненням локальних земляних робіт в зоні будівництва об'єктів інфраструктури на станції Керч Південна Новий парк в міському окрузі Керч, Ленінському районі Криму з терміном дії до 31 грудня 2017 р.

Наказом від 3 серпня 2017 р. № 1300 видано дозвіл генеральному директорові ТОВ «Кримський регіональний центр археологічних досліджень» Шарапову О.В. на проведення археологічних розвідок із здійсненням локальних земляних робіт в зоні будівництва тракту водоподачі від скидів в Північно-Кримський канал до Феодосії і Керчі в Кіровському районі та міському окрузі Феодосія Криму з терміном дії до 31 грудня 2017 р.

Наказом від 24 серпня 2017 р. № 1426 видано дозвіл генеральному директорові ТОВ «Кримський регіональний центр археологічних досліджень» Шарапову О.В. на проведення археологічних розвідок із здійсненням локальних земляних робіт в зоні будівництва і обслуговування лінійно-корабельних споруд волоконно-оптичної лінії зв'язку ТОВ «КРЕЛКОМ», «Євпаторія-Веселівка» в міському окрузі Євпаторія і Сакському районі Криму з терміном дії до 31 грудня 2017 р.

Наказом від 24 серпня 2017 р. № 1426 видано дозвіл генеральному директорові ТОВ «Кримський регіональний центр археологічних досліджень» Шарапову О.В. на проведення археологічних розвідок із здійсненням локальних земляних робіт в зоні забудови 7 км м. Севастополь та на вул. Східна буд.31, буд. 33, буд. 39 в Гагарінському районі м. Севастополь з терміном дії до 31 грудня 2017 р.;

Наказом від 20 вересня 2017 р. № 1573 видано дозвіл:старшому науковому співробітнику ТОВ «Кримський регіональний центр археологічних досліджень» Кислому Олександру Євгеновичу на проведення археологічних спостережень на

території об'єкта культурної спадщини федерального значення «Пам'ятки місце» Стародавнє місто Херсонес Таврійський та фортеці Чембало і Каламита» в м. Севастополь в зоні реконструкції під'їзних і внутрішньо майданчикових доріг, благоустрою території заповідника Херсонес: «Парк імені Анни Ахматової», прибережна зона пляжу «Сонячний» з терміном дії до 31 грудня 2017 р.

Наказом від 21 вересня 2017р. № 1596 видано дозвіл науковому співробітникові ТОВ «Кримський регіональний центр археологічних досліджень» Михайлову Арсенію Михайловичу на проведення археологічних розвідок із здійсненням локальних земляних робіт в Криму на території об'єктів археологічної спадщини «Археологічний комплекс «Стародавнє місто Німфей» в м.Керч», пам'ятки місце «Урочище Артезиан» в Ленінському районі з терміном дії до 31 грудня 2017 р.

Наказом від 16 жовтня 2017 р. № 1744 видано дозвіл генеральному директорові ТОВ «Кримський регіональний центр археологічних досліджень» Шарапову О. В. на проведення археологічних розвідок із здійсненням локальних земляних робіт в зоні будівництва портового рефрижераторного терміналу на земельній ділянці з кадастровим номером 91: 02: 004005: 2 в м. Севастополь з терміном дії до 31 грудня 2017 р.

Наказом від 16 жовтня 2017 р. № 1744 видано дозвіл генеральному директорові ТОВ «Кримський регіональний центр археологічних досліджень» Шарапову О. В. на проведення археологічних розвідок із здійсненням локальних земляних робіт в зоні будівництва тракту водоподачі від скидів в Північно-Кримський канал до м. Феодосії і Керчі в Радянському, Ленінському районах і «міських округах» Феодосії і Керчі Криму з терміном дії до 30 листопада 2017 р.

Наказом від 13 листопада 2017 р. № 1921видано дозвіл генеральному директорові ТОВ «Кримський регіональний центр археологічних досліджень» Шарапову О. В. на проведення археологічних розкопок на території об'єкта культурної спадщини федерального значення «Археологічний комплекс «Стародавнє місто Німфей» в зоні будівництва індивідуального житлового будинку на земельній ділянці з кадастровим номером 90: 19: 010101: 1096 в м. Керч по вул. Рубіжна з терміном дії до 31 липня 2018 р.

Наказом від 08 грудня 2017 р. № 2058 видано дозвіл (відкритий лист) генеральному директорові ТОВ «Кримський регіональний центр археологічних досліджень» Шарапову О. В. на проведення археологічних розкопок на території кургану № 2 у складі об'єкта археологічної спадщини «Група з 10-ти курганів», об'єктів археологічної спадщини «Поселення Станція Верхньо-Садове-1»,«Поселення Станція Верхньо-Садове-2»в зоні будівництва ПЛ

330 кв Севастополь – Західно-Кримська в м. Севастополь, Бахчисарайському районі Криму з терміном дії до 31 червня 2018 р.

Наказом від 08 грудня 2017 р. № 2058 видано дозвіл (відкритий лист) старшому науковому співробітнику ТОВ «Кримський регіональний центр археологічних досліджень» Кислому Олександру Євгеновичу на проведення археологічних розвідок із здійсненням локальних земляних робіт в зоні технічного переозброєння пристроїв залізничної автоматики та телемеханіки на ділянці Джанкой-Крим і приведення ліній електропостачання в I категорії надійності на території Кіровського, Радянського, Нижньогірського, Джанкойського районів, «міських округів» Феодосія, Джанкой з терміном дії до 31 липня 2018 р.

Наказом від 08 грудня 2017 р. № 2058 видано дозвіл (відкритий лист) старшому науковому співробітникові ТОВ «Кримський регіональний центр археологічних досліджень» Кислому Олександру Євгеновичу на проведення археологічних розвідок із здійсненням локальних земляних робіт в м. Севастополь на земельних ділянках по просп. Жовтневої Революції 8 (кадастровий номер 91: 02: 001003: 5556), вул. Челнокова 19А (кадастровий номер 91: 02: 001002: 402), Хутір Молочний з терміном дії до 30 червня 2018 р.

Наказом від 08 грудня 2017 р. № 2058 видано дозвіл (відкритий лист) старшому науковому співробітнику ТОВ «Кримський регіональний центр археологічних досліджень» Кислому Олександру Євгеновичу на проведення археологічних розвідок із здійсненням локальних земляних робіт в зоні будівництва автомобільної дороги на гору Клементьєва в міському окрузі Феодосія, Кіровському районі Криму з терміном дії до 30 червня 2018 р.

Наказом від 08 грудня 2017 р. № 2058 видано дозвіл (відкритий лист) помічнику директора ТОВ «Кримський регіональний центр археологічних досліджень» Каліцькій Ганні Олегівні на проведення археологічних розвідок без здійснення земляних робіт на території с.Чістеньке Сімферопольського району Криму з терміном дії до 31 грудня 2017 р.

Наказом від 21 грудня 2017 р. № 2171 видано дозвіл молодшому науковому співробітнику ТОВ «Кримський регіональний центр археологічних досліджень» Українському Євгену Миколайовичу на проведення археологічних розвідок без здійснення локальних земляних робіт на території м. Керч та Ленінського району з терміном дії до 28 лютого 2018 р.

Наказом від 27 грудня 2017 р. № 2250 видано дозвіл генеральному директору ТОВ «Кримський регіональний центр археологічних досліджень» Шарапову О. В. на проведення археологічних розвідок із здійсненням локальних

земляних робіт в м. Севастополь на ділянках будівництва фізкультурно-оздоровчих комплексів з універсальними ігровими залами в м. Інкерман; в с. Тернівка по вул. Лісова; в п. Кача; в с. Орліное; по вул. Сімонок, 53; по вул. Стрілецький спуск, 1; в зоні реконструкції бази відпочинку «Мис Айя» в Севастопольській зоні ПБК, 33, урочище Бітіліман; будівництва дитячого садка на просп. Античний; індивідуальних житлових будинків по вул. Челнокова; в районі вул. Східна з терміном дії до 30 червня 2018 р.

Наказом від 29 грудня 2017 р. № 2300 продовжено дію дозволу (відкритого листа) від 24 липня 2017 р № 1337, виданого генеральному директору ТОВ «Кримський регіональний центр археологічних досліджень» Шарапову О. В. на проведення археологічних спостережень на території виявленого об'єкта археологічної спадщини «Поселення біля села Строганівка» в Сімферопольському районі Республіки Крим в зоні будівництва магістрального газопроводу Керч-Сімферополь-Севастополь з відводами до Сімферопольської ПТУ-ТЕС, Севастопольської ПГУ-ТЕС до 30 червня 2018 р.

Наказом від 12 січня 2018 р. № 13 продовжено дію дозволу (відкритого листа) від 24 серпня 2017 р № 1626, виданого генеральному директору ТОВ «Кримський регіональний центр археологічних досліджень» Шарапову О. В. на проведення археологічних розвідок із здійсненням локальних земляних робіт в зоні будівництва і обслуговування лінійно-кабельних споруд волоконно-оптичної лінії зв'язку ТОВ «КРЕЛКОМ» «Євпаторія-Веселівка» в «міському окрузі» Євпаторія і Сакському районі до 31 липня 2018 р.

Наказом від 12 лютого 2018 р. № 117 видано дозвіл генеральному директорові ТОВ «Кримський регіональний центр археологічних досліджень» Шарапову О. В. на проведення археологічних розвідок із здійсненням локальних земляних робіт в м. Севастополь в зоні реконструкції території військового містечка по вул. 2 Бастіонна, 14А; будівництва індивідуальних житлових будинків по вул. Стрілецький проїзд; пожежного депо в с. Павлівка; газопроводу від ГРС-1 через Балаклаву, Фіолент до Бухти Козача; клубу 1-го відділення Золотої Балки по вул.Міжнародна, 1; дитячого садка в с.Кача; поліклініки в мікрорайоні «Козача Бухта»;підстанції № 2 по пр-т. Генерала Острякова; підстанції № 8 по вул. Пугачова; підстанції № 9 в районі Балаклави; підстанції № 10 по Фіолентовському шосе; клубу по вул. Комінтерна, 13; капітального ремонту скверу Леніна, 2, пр-т. Нахімова, 3, Леніна, з терміном дії до 31 грудня 2018 р.

Наказом від 1 березня 2018 р. № 206 видано дозвіл генеральному директорові ТОВ «Кримський регіональний центр археологічних досліджень»

Шарапову О. В. на проведення археологічних розвідок із здійсненням локальних земляних робіт в м. Севастополь на ділянках будівництва багатофункціонального культурно-дозвільного центру в бухті Козача; наркологічної поліклініки (диспансер) за вул. Авдеева; ГБУЗС «Міська лікарня №4» поруч з просп. Генерала Острякова, 211 А; Севастопольського академічного театру танцю ім. В.А.Єлізарова, театру юного глядача по вул.Руднєва, 13-31; ГБОУ «Дитячий оздоровчий центр«Ласпі»в бухті Ласпі; типового адміністративно-лабораторного корпусу ГБУЗ «Севастопольське міське бюро судово-медичної експертизи» по Фіолентовському шосе; індивідуальних житлових будинків по вул. Миколая Єхлакова, 31, 27 з терміном дії до 31 грудня 2018 р.

ТОВ «Таврійське археологічне товариство»

Наказом від 24 серпня 2017 р. № 1429 видано дозвіл головному спеціалісту в галузі археології товариства з обмеженою відповідальністю (ТОВ) «Таврійське археологічне товариство» Колтухову Сергію Георгійовичу на проведення археологічних розвідок із здійсненням локальних земляних робіт на території виявленого об'єкта археологічної спадщини «Городище і поселення«Мамут - Султан»(III ст. До н.е. - IV ст. н.е.) в Сімферопольському районі Криму з терміном дії до 31 грудня 2017 р.

Наказом від 24 серпня 2017 р. № 1429 видано дозвіл головному спеціалісту в області археології ТОВ «Таврійське археологічне товариство» Сейдалієву Емілю Ісаєвичу (0914 №102157) на проведення археологічних розвідок з здійсненням локальних земляних робіт в зоні будівництва інженерних мереж району «Петрівські висоти» в м. Сімферополь з терміном дії до 31 грудня 2017 р.

Наказом від 21 вересня 2017р. № 1596 видано дозвіл головному спеціалісту в галузі археології ТОВ «Таврійське археологічне товариство» Сейдалієву Е. І. на проведення археологічних розвідок із здійсненням локальних земляних робіт в зоні будівництва житлового будинку в м. Керч в районі вул. Рибалок з терміном дії до 31 грудня 2017 р.

Наказом від 02 жовтня 2017 р. № 1652 видано дозвіл головному спеціалісту в галузі археології ТОВ «Таврійське археологічне товариство» Мойсеєву Дмитру Анатолійовичу на проведення археологічних розвідок із здійсненням локальних земляних робіт в зоні будівництва газорозподільного газопроводу для газопостачання вул. Басенко, вул. Гаспрінского в м. Бахчисарай Криму з терміном дії до 31 жовтня 2017 р.

Наказом від 20 листопада 2017 р. №940 видано дозвіл головному спеціалісту в галузі археології ТОВ «Таврійське археологічне товариство» Колтухову С. Г. на проведення археологічних розвідок із здійсненням локальних земляних робіт в зоні реконструкції автомобільної дороги 35 ОАРЗ 35А-002 (Е-105) «Кордон з Україною – Сімферополь – Алушта – Ялта» від пункту пропуску «Чонгар» з терміном дії до 30 грудня 2017 р.

Наказом від 12 грудня 2017 р. № 2089 продовжено дію дозволу (відкритого листа) від 14 листопада 2017 р № 2457, виданого головному спеціалісту в галузі археології ТОВ «Таврійське археологічне товариство» Колтухову С. Г. на проведення археологічних розкопок на території курганів №№ 1-3 у складі виявленого об'єкта культурної спадщини «Курганна група Чистопілля-Північне» в зоні розробки Центрально-Салинського родовища в Ленінському районі Криму з терміном дії до 30 квітня 2018 р.

Наказом від 29 грудня 2017 р. № 2299 видано дозвіл головному спеціалісту в галузі археології ТОВ «Таврійське археологічне товариство» Білому Олександру Васильовичу на проведення археологічних розвідок із здійсненням локальних земляних робіт в м. Севастополь в зоні будівництва другої черги торгово-розважального комплексу на просп. Генерала Острякова, 260 з частковою реконструкцією адміністративно-виробничої зони будівлі першої черги; корпусу до школи № 61 у мікрорайоні Шевченка в Гагарінському районі з терміном дії до 31 жовтня 2018 р.

Наказом від 24 січня 2018 р. № 53 видано дозвіл головному спеціалісту в галузі археології ТОВ «Таврійське археологічне товариство» Білому О.В. на проведення археологічних розкопок на території об'єкта культурної спадщини федерального значення «Печерне місто «Киз-Кермен» в с. Машіно Верхореченського сільського поселення в Бахчисарайському районі з терміном дії до 31 жовтня 2018 р.

ТОВ «Терра»

Наказом від 27 грудня 2017р.№ 2247 продовжено дію дозволу (відкритого листа) від 9 червня 2017 р № 687, виданого науковому співробітникові товариства з обмеженою відповідальністю (ТОВ) «Терра» Бєлику Юрію Леонідовичу на проведення археологічних розкопок на території виявленого об'єкта археологічної спадщини «Комплекс поселень Бієль», на території курганів №№1-5 у складі виявленого об'єкта археологічної спадщини «Курганна група Бієль І» в зоні будівництва залізничних підходів до транспортного переходу через Керченську протоку в Керчі до 8 червня 2018 р.

Наказом від 24 січня 2018 р. № 53 видано дозвіл науковому співробітникові товариства з обмеженою відповідальністю ТОВ «Терра» Мульдаму Сергію Альфредовичу на проведення археологічних розвідок із здійсненням локальних земляних робіт в зоні створення індустріального парку в м. Севастополь з терміном дії до 29 липня 2018 р.;

АКО «Підводна культурна спадщина»

Наказом від 22 вересня 2017 р. № 1604 видано дозвіл директору автономної некомерційної організації (АНК) «Підводна культурна спадщина» Кулагіну Андрію Валерійовичу на проведення археологічних розвідок без здійснення локальних робіт акваторії від мису Лукулл до мису Сарич в межах м. Севастополь з терміном дії до 18 вересня 2018 р.

Наказом від 21 лютого 2018 р. № 165 видано дозвіл директору автономної некомерційної організації АНК «Підводна культурна спадщина» Кулагіну Андрію Валерійовичу на проведення археологічних розвідок із здійсненням локальних земляних робіт в акваторії, прилеглій до пасажирського катерного пірсу № 146 біля Графської пристані м. Севастополь з терміном дії до 30 квітня 2018 р.

ТОВ «Кірамет»

Наказом від 20 вересня 2017р. № 1573 видано дозвіл:археологу товариства з обмеженою відповідальністю «Кірамет» Герцену Олександру Германовичу на проведення археологічних розкопок в Республіці Крим на території кургану №2 у складі виявленого об'єкта археологічної спадщини «Група з 10-ти курганів в Бахчисарайському районі» виявлених об'єктів археологічної спадщини «Поселення Станція Верхньо-Садове-1», «Поселення Верхньо-Садове-2» в м. Севастополь в зоні будівництва високовольтної лінії 330 кВ Західно-Кримська – Севастополь з терміном дії до 13 вересня 2018 р.

ТОВ «Південний регіональний центр археологічних досліджень»

Наказом від 14 серпня 2017 р. № 1371 видано дозвіл начальнику Кримської археологічної експедиції ТОВ «Південний регіональний центр археологічних досліджень» Винокурову Миколі Ігоровичу на проведення археологічних розвідок із здійсненням локальних земляних робіт в межах Східно-Салинського родовища пісків на ділянках під складування грунтового грунту і під під'їзну дорогу в Багеровській сільраді Ленінського району Криму з терміном дії до 30 грудня 2017р.

ТОВ «Артефакт»

Наказом від 24 серпня 2017 р. № 1429 видано дозвіл археологу ТОВ «Артефакт» Храпунову Ігорю Миколайовичу (4614 № 477919) на проведення археологічних розкопок на території виявлених об'єктів археологічної спадщини «Курган «Трудове 1»,«Курган «Трудове 3», на території курганів №3, №4 у складі виявленого об'єкту археологічної спадщини «Курганна група з 4-х курганів», курганів №1, №2 в складі виявленого об'єкта археологічної спадщини «Курганна група«Бітумне І»у зоні будівництва і реконструкції автомобільної дороги Керч – Феодосія – Білогірськ – Сімферополь – Бахчисарай – Севастополь (межа Бахчисарайського району), км 190 + 000 - км 224 + 000 (вихід на автомобільну дорогу Сімферополь – Бахчисарай – Севастополь в районі с. Левадкі) в Сімферопольському районі Криму з терміном дії до 30 червня 2018 р.;

ТОВ «АРХЕ»

Наказом від 08 вересня 2017р. № 1501 видано дозвіл археологу товариства з обмеженою відповідальністю «АРХЕ» Зіньку Олексію Вікторовичу на проведення археологічних розкопок на території курганів № 1, № 2, № 3 у складі виявленого об'єкта археологічної спадщини «Курганна група «Жовтневе Південно-Західне І»в зоні будівництва залізничних підходів до транспортного переходу через Керченську протоку в Ленінському районі Криму з терміном дії до 31 грудня 2017 р.

«Кримський федеральний університет імені В.І. Вернадського»

Наказом від 31 липня 2017р. № 1265 видано дозвіл завідувачу кафедри історії стародавнього світу та середніх віків «Таврійської академії федерального державного автономного освітнього закладу вищої освіти» «Кримський федеральний університет ім. В.І. Вернадського» Герцину Олександру Германовичу на проведення археологічних розкопок на території об'єкта археологічної спадщини «Середньовічне городище Мангуп» в складі «об'єкта культурної спадщини федерального значення» «Комплекс фортеці і печерного міста « Мангуп -Кале» на території Красномаківської сільської ради Бахчисарайського району Криму з терміном дії до 29 грудня 2017 р.

Наказом від 24 серпня 2017 р. № 1427 видано дозвіл завідувачу відділом природничо-наукових методів в археології Криму науково-дослідного центру історії та археології Криму федерального державного автономного освітнього закладу вищої освіти «Кримський федеральний університет імені В.І. Вернадського» Смекаловій Тетяні Миколаївні на проведення археологічних розвідок із здійсненням локальних земляних робіт на м.Опук і в її найближчих околицях в Ленінському районі Криму з терміном дії до 31 грудня 2017 р.

«Історико-археологічний музей-заповідник «Неаполь Скіфський»»

Наказом від 14 серпня 2017 р. № 1372 видано дозвіл директору «державної бюджетної установи Республіки Крим» «Історико-археологічний музей-заповідник «Неаполь Скіфський»» Зайцеву Юрію Павловичу на проведення археологічних розвідок із здійсненням локальних земляних робіт на території Білогірського і Сімферопольського районів Криму з терміном дії до 31 грудня 2017 р.

Наказом від 14 серпня 2017 р. № 1372 видано дозвіл директору «державної бюджетної установи Республіки Крим» «Історико-археологічний музей-заповідник «Неаполь Скіфський» Зайцеву Ю.П. на проведення археологічних розкопок на території виявлених об'єктів археологічної спадщини «Городище, поселення і некрополь Кара-Тау» і «Некрополь Танагельди» поблизу с. Сінне Білогірського району Криму з терміном дії до 31 грудня 2017 р.

Наказом від 14 серпня 2017 р. № 1372 видано дозвіл директору «державної бюджетної установи Республіки Крим» «Історико-археологічний музей-заповідник «Неаполь Скіфський» Зайцеву Ю.П. на проведення археологічних розкопок на території виявленого об'єкта археологічної спадщини «Городище і поселення Бурлюк» поблизу с. Вилино Бахчисарайського району Криму з терміном дії до 30 грудня 2017 р.

Діяльність вищезазначених установ щодо проведення несанкціонованих археологічних робіт завдає шкоди об’єктам національно-культурної та етнічно-історичної спадщини на ТОТ України в Криму та національним інтересам України.

За фактами проведення несанкціонованих археологічних робіт, умисного нищення, руйнування чи псування пам’яток історії або культури незаконно створеними органами на ТОТ України в Криму слідчим відділом Головного управління Національної поліції в АРК та м. Севастополі проводиться досудове розслідування у кримінальному провадженні № 12016010000000003 від 13 січня 2016 р. за ознаками кримінальних правопорушень, передбачених ч.3 ст.298, ч.1 ст.298 та ст.341 КК України. Процесуальне керівництво досудовим розслідуванням у вказаному кримінальному провадженні здійснюється прокуратурою АРК.

Діяльність вищезазначених установ щодо проведення несанкціонованих археологічних робіт завдає шкоди об’єктам національно-культурної та етнічно-історичної спадщини на ТОТ України в Криму та національним інтересам України.

За фактами проведення несанкціонованих археологічних робіт, умисного нищення, руйнування чи псування пам’яток історії або культури незаконно

створеними органами на ТОТ України в Криму слідчим відділом Головного управління Національної поліції в АРК та м. Севастополі проводиться досудове розслідування у кримінальному провадженні № 12016010000000003 від 13.01.2016 року за ознаками кримінальних правопорушень, передбачених ч. 3 ст.298, ч. 1 ст. 298 та ст. 341 КК України. Процесуальне керівництво досудовим розслідуванням у вказаному кримінальному провадженні здійснюється прокуратурою АРК.

Вивезення та втрата рухомих культурних цінностей

Також одним з наслідків російської окупації Криму є вивезення та втрата рухомих культурних цінностей (музейних експонатів, колекцій артефактів із розкопок археологічних пам'яток, які знаходяться на території півострову, фондів приватних та наукових бібліотек, архівів тощо), які є об'єктами права власності українського народу та нашої держави. Зокрема, цінні експонати музеїв Криму і Севастополя систематично переміщують на виставки до РФ з послідуючим їх залишенням на невизначений термін, а у червні 2106р. у м. Лондон на "руських торгах" аукціонного дому "Крістіс" було продано картину "Кораблекрушение" Івана Айвазовського, яка раніше зберігалася у Феодосійській картинної галереї.

18 березня 2015 р. в московському Музеї сучасної історії Росії пройшла виставка, присвячена річниці приєднання півострова. Експозиція складалася з трьох розділів. Один розповідав про історію народів Криму, другий - про життя півострова в XX столітті і події 2014 року – "березневий референдум і приєднання Криму до складу Росії". Третій розділ був присвячений "життю кримчан за 12 місяців після приєднання". Частина експонатів була привезена в Москву спеціально з Центрального музею Тавриди і Севастопольського історико-меморіального комплексу "35-а берегова батарея".

З 24 жовтня 2015 р. по 24 січня 2016 р. у російському "Державному Ермітажі" відбулася виставка "На землі грифона. Антична археологія Ермітажу в Криму", на якій були представлені колекції з окупованого Криму, в тому числі з Херсонеса Таврійського, Судака, Центрального музею Тавриди в Сімферополі. Виставка включала предмети з колекції "Східно-Кримського історико-культурного музею-заповідника" (назву змінено органами окупаційної влади, раніше – Керченський історико-археологічний музей).

У серпні 2016 р. в Москві перед Третьяковською галерею на Кримському валу, пройшла виставка художника Івана Айвазовського. На виставці були представлені 120 робіт Івана Айвазовського з 23 колекцій, в тому числі - із

зібрання картинної галереї Айвазовського, яка знаходиться в Феодосії. Звідти в Москву були привезені 10 живописних робіт художника і 28 малюнків.

З 24 листопада 2016 р. до 4 червня 2017 р. в особняку Румянцева – філіалі Державного музею історії Санкт-Петербургу РФ відбувалась виставка “Подорож до Криму”. В основу виставки лягли експонати із зібрання петербурзьких музеїв: Державного музею історії Санкт-Петербурга, Державного Ермітажу, Центрального військово-морського музею. Доповнили експозицію фотографії та документальні матеріали з “Центрального музею Тавриди” (Сімферополь) і Військово-історичного музею Чорноморського флоту (Севастополь).

З 29 червня 2017 р. до 17 вересня 2017 р. в Державному музеї образотворчих мистецтв ім. О.С. Пушкіна РФ відбувалась виставка “Пантікапей та Фанагорія. Дві столиці Боспорського царства” для проведення якої передавались експонати з ТОТ України в Криму, зокрема з фондів так званого “Східно-кримського історико-культурного музею-заповіднику”. За відкритими даними на виставці було представлено 450 експонатів, що розкривають історію Боспорського царства від VII ст. до н. е. до I в. н. е. В окрему групу були виділені “знахідки останніх років”.

З Фондової колекції будинку-музею Волошина в Коктебелі в липні 2017 р. вивезли частину експонатів на виставковий проект “Кіммерія Максиміліана Волошина” в Московській області. Як повідомляє портал “Крим.Реалії” з посиланням на окупаційні власті Криму, виставка проводиться в рамках реалізації “Угоди про торговельно-економічне, науково-технічне і соціально-культурне співробітництво” між “Республікою Крим” і “Московською областю”. Експозицію приурочили до 140-річчя від дня народження поета, вона тривала до 23 липня 2017р.

З 22 березня 2018 р. в Краснодарському історико-археологічному музеї ім. Є.Д. Філіцина відкрилась виставка “Два береги – одна історія” де виставляються експонати, що були знайдені під час будівництва так званого “Кримського мосту” у тому числі і такі, що були віднайдені на ТОТ України в Криму.

З 20 червня по 21 жовтня 2018 р. в Єкатеринбурзі пройшла виставка “Керч – найдавніше місто Росії”, з колекціями “Східно-Кримського історико-культурного музею-заповідника” У Єкатеринбург привезли експонати з одного з найвідоміших зібрань античних пам'яток – кераміку, фрагменти статуй і будов, барельєфи з імпортної, з Лемноса, мармуру і вапняку.

20 серпня 2018 р. в художньому відділі Вологодського музею-заповідника пройшла виставка «Народи Криму». Серед експонатів були - традиційні національні костюми, ювелірні прикраси, предмети побуту, елементи релігійного

культу і фотографії з фондів “Кримського етнографічного музею”. Всі експонати, представлені на виставці, були унікальними артефактами, раніше експонати кінця XIX - середини XX століття Кримського півострова побачили в Ханти-Мансійську, Омську і станиці Вешенській Ростовської області. У Вологді виставка працюватиме до 28 листопада 2018 р.

За повідомленням відкритих джерел (“РИА Новости Крым” від 16 жовтня 2018 р.), співробітники сибірського відділення РАН з м. Новосибірськ (керівник пошукового загону – старший науковий співробітник Петро Шульга) завершили дослідження та реставрацію об’єктів, знайдених у 2017 році в окупованому Криму під час обстеження маршруту траси “Таврида” (деякі з них: кургани Холодна гора -1, Сари-Су -1). Це стосується артефактів від епохи бронзи до скіфських часів та пізнього середньовіччя (гераклейська амфора з печаткою, дротики, шаблі, браслети, підвіски, сережки, інше). Після експозиції у новосибірському Академмістечку, об’єкти планується повернути до кримських музеїв. Всього співробітниками вказаної установи було обстежено 9 археологічних пам’яток різних епох, у тому числі 140 мусульманських поховань.

З метою встановлення дійсного становища, а також забезпечення моніторингу ситуації з об’єктами культурної спадщини та культурними цінностями на ТОТ України в Криму Представництвом Президента України в АРК 26 вересня 2018 р. було додатково направлено низку запитів до Міністерства культури України, Міністерство з питань тимчасово окупованих територій та внутрішньо переміщених осіб України, Міністерства інформаційної політики України, Міністерства закордонних справ України, Генеральної прокуратури України стосовно несанкціонованого проведення археологічних досліджень (розкопок), вивезення культурних цінностей (у тому числі “Скіфського золота”), здійснення реставраційних робіт на пам’ятках архітектури (“Ханський палац”, “Херсонес Таврійський”) без відповідної дозвільної документації.

У відповідь на запит Представництва Президента України по АРК (№ 2019/01-08-18) Міністерство з питань тимчасово окупованих територій та внутрішньо переміщених осіб України у своєму листі конкретних відомостей щодо сучасної ситуації навколо об’єктів культурної спадщини на ТОТ України в Криму не надало, проте повідомило, що Міністерство на постійній основі здійснює моніторинг дотримання режиму тимчасово окупованої території України в Криму в тому числі в частині охорони культурної спадщини і надає результати моніторингу до центральних органів виконавчої влади та інших уповноважених державних органів – Прокуратури АРК, МЗС України, Міністерство культури України.

У рамках розробленого Представництвом Плану невідкладних заходів з протидії російської агресії з тимчасово окупованої території України в Криму, захисту інтересів держави, громадян України та українських юридичних осіб в Криму на 2018-2019 роки, який був затверджений розпорядженням Постійного Представника Президента України в АРК 20 червня 2018 р. № 17 (заходи п. 13.8.1 завдання 13.8 Плану).

23 жовтня 2018 р. у Кримському домі було проведено нараду з питань реагування на негативний вплив окупаційної влади на стан охорони культурної та археологічної спадщини в Криму та опрацювання алгоритмів відповідного організаційного та правового реагування:

- встановлення фактів проведення окупаційною владою незаконних археологічних розвідок та вивозу культурних цінностей з Криму на територію Російської Федерації;

- опрацювання алгоритмів відповідного організаційного та правового реагування на негативний вплив окупаційної влади на стан охорони культурної та археологічної спадщини в Криму;

- розробка механізму протидії пошкодженню та знищенню пам’яток історії та культури в окупованому Криму;

- обговорення проведення прямого моніторингу ситуації в АРК та м. Севастополі комісією ЮНЕСКО;

- узагальнення інформації щодо фізичних та юридичних осіб, які здійснюють незаконні археологічні розвідки та вивозять культурні цінності з ТОТ України в Криму для внесення їх до санкційних списків.

За підсумками нараду було вирішено:

- посилити взаємодію уповноважених органів державної влади у межах діяльності Національної комісії України у справах ЮНЕСКО, залучити до роботи Національної комісії керівництво Представництва Президента України в АРК;

- рекомендувати уповноваженим з питань протидії неправомірному користуванню окупантами історичною та культурною спадщиною України в Криму правоохоронним та іншим органам, у межах компетенції, налагодити співпрацю з Інститутом археології НАН України, ознайомитися з каталогами пам’яток та звітами, що містяться в архівах установи;

- звернутися до уповноважених органів державної влади та керівництва установ та організацій в сфері історії та культури з пропозицією донести до

співробітників питання загроз, що виникають від участі у будь-яких спільних з російськими та підконтрольними окупантам в Криму структурами діях з питань історичної та культурної спадщини України в Криму, зокрема щодо дослідження та оцінки відповідних пам’яток після початку окупації, якщо це не відповідає стандартам ЮНЕСКО та чинному українському законодавству, потребу утримання від участі в будь яких наукових заходах в РФ та у тимчасово окупованому Криму;

- надати кандидатури та створити робочу групу з питань збору та узагальнення доказової бази та реагування на негативний вплив окупаційної влади на стан охорони культурної та історичної спадщини в Криму;

- опрацювати практику заходів, вжитих ЮНЕСКО та під егідою ЮНЕСКО, якими було запроваджено заходи впливу на осіб, які порушили заборону проводити археологічні дослідження на окупованих територіях, захоплених збройними силами іноземних держав, на прикладі Північного Кіпру з 1974 р., надати відповідні матеріали робочій групі з питань збору та узагальнення доказової бази та реагування на негативний вплив окупаційної влади на стан охорони культурної та історичної спадщини в Криму.

Представництво Президента України в АРК